Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

Туркистон

Туркистон бир, ватан бир

1993 йил 24 август • Сешанба • № 98 (14126) ترکستان TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг икки йиллиги олдидан

Ибратли тадбирлар

КЕКСАЛАР ДУО ҚИЛИШДИ

Кенгашли тўй тарқамас, дейди кексалар. Паркент тумани ҳокими Эркин Рўзматов ҳам шу нақлга амал қилади. У киши юрт оқсоқоллари билан маслаҳатлашишни хуш кўради. Қарияларни юртнинг, элнинг бахти дейди. Куни кеча Паркентдаги «Қўшчинор» маданият ва истироҳат боғига туман хўжаликларида истиқомат қилувчи қариялар йиғилишди. Мақсад бир пиёла чой устида улар билан суҳбатлашиш, маслаҳат қилиш. Уларнинг дуосини олиш.

— Сизлар бизнинг суянчиғимиз, фахримиз, — деб сўз бошлади туман ҳокими. — Юртимизнинг эрта индин нишонлайдиган улкан байрами яқинлашмоқда. Бундан хабарингиз бор. Ўзбекистон мустақиллигининг 2 йиллиги туманимиз бўйлаб кенг нишонланади. Хўжаликларда, қишлоқларда байрам тараддуди кўрилмоқда.

Сўнгра ҳоким туманда олиб борилаётган ишлар хусусида йиғилганларга қисқача сўзлаб берди. Паркентнинг эртаси ҳақида сўз юритди. Аҳолига яратилаётган қулайликлар тўғрисида кексаларнинг фикрини сўради. Хонадонларга табиий газ ўтказиш, уларни ичимлик суви билан таъминлаш қандай бораётганлигидан оқсоқолларни огоҳ этди.

— Биз сизларнинг тажрибаларингизга таянамиз, — деди ҳоким сўзини давом этиб. — Паркентнинг ободончилигида, равнақида Сизларнинг маслаҳатингизга муштоқмиз. Биз олиб бораётган ишлардан мамнунмисиз? Балки, иш юритишимизда, режалаштиришимизда, бошқа қатор тадбирларда баъзи нарсаларни эътибордан холи қолдираётгандирмиз? Кексалар ҳокимнинг сўзларини сукут билан тинглашди. Ҳатто бирон жойда бўлишмади ҳам.

Кейин оқсоқоллар, уруш ва меҳнат фахрийлари бирин-кетин сўз олишди. Уларнинг ҳар бири Президентимиз Ислом Каримовдан, эл тинчлигидан мамнун эканликларини баён этишди. Мустақил республикамиз бўйлаб байрам руҳи кезиб юрганини шодлаб айтдилар. Шундай кунга етганликларидан қалблари ғururга, ифтихорга тўлаётганини яширмадилар.

Албатта, бахтга ва тўла фаровонликка эришиш осон кечмайди. Бу йўл машаққат йўл. Аммо иш билиш, изланиш, меҳнатгина истиқболга олиб боради.

Қариялар ўтган кунларни эслашди. Юртга оғир бўлган дамларни айтишди. Зеро, кечани эсламай, билмай туриб бугунни, муваффақиятни таъминлаш мушкул.

Сўз олганлар бугунги фаровонликдан, эътибордан мамнунликларини очиқ айтдилар. Юрт учун, меҳнаткаш халқ учун фидойи раҳбарлар зарурлигини таъкидлаб ҳокимни дуо қилишди. Унинг хайрли ишларига оллоҳдан мадад сўрашди.

Ёшлар оқсоқоллар хизматида бўлдилар. Қозонда ош дамланди. Бир пиёла чой устида суҳбат қизигандан қизиди.

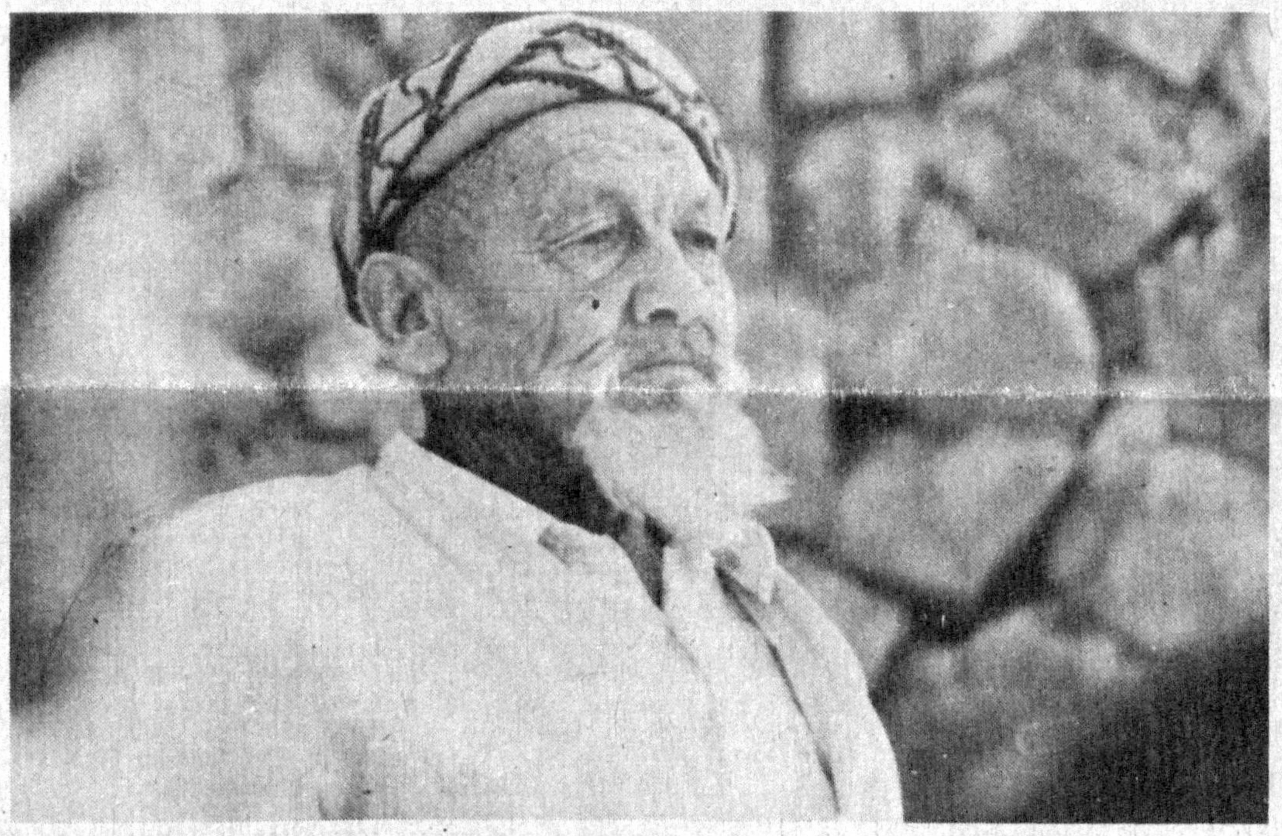

СУРАТЛАРДА: «Қўшчинор» маданият ва истироҳат боғида бўлиб ўтган тадбирдан лавҳалар.

Матн ва суратлар муаллифи Муҳаммад АМИН.

Ўзбекистон— Ватаним маним

Юсуф АБДУЛЛАЕВ:

«ХАЛҚИМ БИЛАН ФАХРЛАНАМАН»

Истиқлол — халқимиз орасидан раҳбар ходимларнинг янги авлодини сиёсат майдонига чиқарди, улар зиммасига ўтиш даврининг мураккаб, аммо, шарафли масъулиятини юклади. Мустақил Ўзбекистоннинг биринчи элчиси Юсуф Абдуллаев ана шундай раҳбарлардан биридир. Қутлуғ байрам арафасида ЎзА мухбири мамлакатимизнинг Россия Федерациясидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Ю. АБДУЛЛАЕВ билан суҳбатлашди.

— Юсуф Неъматович, сиз мустақил Ўзбекистон Республикасининг чет элдаги илк элчисисиз, ушбу юксак лавозимга тайинланганингизда озод юрт фарзанди сифатида дастлаб кўнглингиздан нелар кечди?

— Бир қарашда инсоният тарихи бир-бирига узлуксиз боғланиб кетган тасодифлардан ташкил топгандек. Аммо, барибир, унинг замирида маълум бир қонуният ётганга ўхшайди.

Мен жумҳуриятимизнинг энг мўътабар билим даргоҳларидан саналган Самарқанд Давлат дорилфунунининг тарих факультетида таҳсил олганман. Табиийки, ҳар қандай мустақил давлат элчи ва элчихонасининг қўшни давлатлар билан дипломатик муносабатлар ўрнатишда тутган мавқеидан хабардор эдим. Бугина эмас, элчилик нақадар шарафли, шу билан бирга, ўта масъулиятли лавозим эканини, кези келганда, энг қалтис вазиятларда ҳам у ниҳоятда совуққонлик билан оқилона иш тутиши кераклигини билар эдим. Бироқ, қанча орзиқиб кутган бўлсам ҳам, бир кун эмас бир кун фалакнинг гардиши билан неча асрлар озодликни, истиқлолни орзу қилган жабрдийда халқим ниятининг бира-тўла ушалишини, Ўзбекистон ва Россия деб аталмиш икки йирик давлатлар ўртасида тенг ҳуқуқли дипломатия алоқалари ўрнатилиши мумкинлигини тасаввур этолмасдим. Хусусан, ўша йирик мамлакатда элчи лавозимида фаолият кўрсатишимни хаёлимга сира келтирмагандим. Шу боис бўлса керак, Президентимиз Ислом Каримовнинг 1992 йил 11 июндаги мени Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерациясидаги фавқулодда ва мухтор элчиси этиб тайинлаш тўғрисидаги Фармони ҳаётимда унутилмас воқеа бўлди. Ўшанда кўнглимда кечган туйғуларни сўз билан ифодалашим мушкул. Аниғи шуки, менга — ўзбек халқининг оддий бир фарзандига билдирилган зўр ишонч қалбимни битмас-туганмас ифтихор ва жиддий масъулият ҳиссига тўлдириб юборган эди.

Бу каби қувончни ўша йили 23 июнда Москвада, Кремлда, Россия Федерацияси вице-президентига ишонч ёрлиғини топширганимда, кейинроқ, 1 сентябрда — Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг шонли бир йиллиги тантанали нишонланган кунда ҳам туйганман. Ўша куни элчихонамизга бизнинг илк дипломатик қабул маросимимизда иштирок этиш учун жаҳондаги 140 мустақил давлатнинг Москвадаги элчихоналаридан элчилар ва миссия раҳбарлари келишди. Меҳмонлар орасида Россия Федерациясининг кўзга кўринган арбобларидан С. Филатов, Г. Бурбулис, А. Шохин, А. Козирев ва бошқалар бор эди. Франциянинг Москвадаги элчиси Пьер Морель жаноблари элчихонамизнинг муҳташам биносини, кўп сонли меҳмонларни, анвойи мева ва турфа таомлардан тузалган тўкин дастурхонни кўриб, айниқса, хушовоз хонандамиз Ортиқ Отажонов санъатидан ҳаяжонга тушарди: «Мусье Абдуллаев, мен ўзимни кўпни кўрган дипломатман, деб юраман. Бироқ, юксак савияда ташкил этилган бундай қабул маросимини сира эслай олмайман».

Меҳмонларнинг чин қалбдан изҳор этган табрик сўзларини тингларканман, жонажон халқим, улкан ватаним, истиқлолни қўлга киритган Ўзбекистоним билан фахрландим, бениҳоя қувондим. Энг муҳими, ўша куни мустақил Ўзбекистон Республикаси ва унда тинч-тотув ҳаёт кечираётган, ўз порлоқ келажаги пойдеворини қураётган халқ улуғворлигига яна бир карра амин бўлдим.

— Россиянинг чоризм ва советлар ҳукмронлиги давридаги мустамлакачилик сиёсати муносабатларимиз тарихида анча кўнгилсиз саҳифалар қолдиргани маълум. Собиқ иттифоқ парчаланиб кетганидан кейин ҳам марказда Ўзбекистоннинг истиқлолини истеҳзо билан кутиб олганлар бўлди. Шундай мураккаб вазиятда Россия билан мустақил Ўзбекистон ўртасидаги янгича муносабатларни қарор топтириш қийин кечмаяптими?

— Шундай савол беришингизни кутган эдим. Чиндан, ҳар қандай жиддий ишни бошлаб, уни бекаму кўст охирига етказиш осон бўлмаганидек, Ўзбекистоннинг истиқлолга эришиб, қад ростлаши ҳам енгил кўчаётгани йўқ. Буни ҳаммамиз кўриб турибмиз. Бас, шундай экан, тетапоя қадамлар ташлаётган Ўзбекистоннинг Россия пойтахтида иш бошлаган элчихонаси амалга ошираётган ишлар осонгина кўчаяпти, дейиш қийин.

Тасаввур қилинг, кечаги марказ билан унга қарам бўлган ўлканинг озодликка эришгандан кейинги муомаласи бира-тўла силлиқ кеча оладими? Йўқ, албатта! Бироқ, мустақил республикамиз раҳбариятининг ўтказаётган оқилона сиёсати бу йўлдаги қийинчиликларни изчиллик билан енгиб боришга имконият яратмоқда. Ушбу имконият мамлакатимизнинг Россиядаги элчиси ва элчихонасининг астойдил иш олиб боришини таъминлаётир.

(Давоми 2-бетда).

Бундай қараганда, чинни тайёрлаш учун кўп нарса талаб қилинмайди. Аммо сиз билан бизга шундай туюлади. Аслини олганда эса, чинни тайёрлаш учун ҳам кўп нарса керак. Улар шу пайтгача Ўзбекистонга четдан келтириларди. Ҳозир тармоқда маҳаллий хом ашёга ўтиш бошланди.

Илгариги хўжалик алоқаларининг узилиб қолганлиги муносабати билан пайдо бўлган қийинчиликлар қувасойлик, самарқандлик ва тошкентлик чиннисозларни бу масалага жиддий киришишга мажбур қилди. Улар махсус кварцли қум, лой, каолин зарурлигини айтиб геологларга мурожаат қилишди.

Геологлар бу пайтгача анчагина нарсани кашф қилиб қўйишган эди. Чунончи, Лангар гранит конида Карелиядагига ўхшаш пегматит топилган эди. «Физика — қуёш», «Силикат» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмалари, Фанлар академиясининг кимё институти олимлари хом ашёнинг таркибини аниқладилар, чинни учун зарур бўлган концентратни ҳосил қилиб, уни ишлаб чиқаришда қўллашга тавсия қилдилар.

Ўзбек чиннисининг келажаги порлоқ

Чинни заводлари қисқа муддатда Лангар кони хом ашёсидан фойдаланишга ўтиб, бу борадаги эҳтиёжларнинг тўртдан бирини қондирдилар. Хом ашёни четдан ташиб келтиришга кетадиган маблағнинг ўзидан ўнлаб миллион сўм иқтисод қилинадиган бўлди. Ҳозирча Лангар кон бошқармаси янги маҳсулотни эски ускуналарда етказиб бермоқда. Аммо, бошқарма «Ўзенгилсаноат» ассоциацияси билан ҳамкорликда қўшма корхона барпо этишга келишиб қўйган: ҳиссадорлик асосида карьер, бойитиш фабрикаси кенгайтирилади, кон томон янги йўллар қурилади.

Мутахассисларнинг фикрича, чинни ишлаб чиқаришда маҳаллий хом ашё ҳиссаси 65—70 фоизга ошади. Бунинг учун барча шарт-шароит бор. Масалан, геологлар Каттақўрғон яқинидаги Ингичка кон бошқармасидан 50 километр нарида юқори сифатли Қўнғиртоғ ганч конини очдилар. Бу ерда карьер ва бириктирадиган гипс ишлаб чиқарадиган завод қурилади. Навоий вилоятида эса кварцли қум кони бор. Каолин ва лойнинг ҳозирча иложи бўлмай турибди, аммо, бундай конларни қидириш ишлари фаол олиб борилмоқда.

Ўзбекистон заводлари ярим йил мобайнида 9 минг тонна чинни маҳсулотлари ишлаб чиқардилар. Агар донабай ҳисобланадиган бўлса, Қувасой ва Самарқанд чинни заводлари бир йилда 21 миллион донадан идиш тайёрлашади. Тошкент чинни заводи тайёрлайдиган идишлар эса 36 миллиондан зиёд бўлади. Декабрь ойида Самарқанд чинни заводининг совға буюмлари чиқаришга ихтисослашган филиали, келгуси йил «Ўзбекенгилсаноат» Хоразм вилоят ҳокимлиги билан ҳамкорликда қураётган Боғот чинни заводи ишга тушади.

Булардан ташқари, чиннисозлик тармоғида маҳсулот таннархини камайтириш, унинг сифатини яхшилаш бўйича махсус дастур амалга оширилмоқда.

Республикамиз чиннисининг истиқболи порлоқ. Хонадонларда кўркам чинни буюмлар кўпаяверади.

Н. ШУЛЕПИНА

ТАНИШИНГ: «ФОРИШ ЎЙИНЛАРИ»

Ўзбекистон халқ таълими ходимлари малакасини ошириш марказий институти ва республика Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси мутахассислари спортнинг ўзбекча миллий турлари ва халқ ўйинлари ҳақида ҳикоя қиладиган «Фориш ўйинлари» илмий-услубий видеофильмини тайёрладилар. Шу йил баҳорда Жиззах вилоятининг Фориш туманида ташкил этилган спортнинг миллий турлари ва халқ ўйинларининг биринчи фестивали ана шу ўзига хос қўлланма учун мавзу бўлди.

19 минутга мўлжалланган бу рангдор фильм қадимий халқ ўйинлари ва мусобақаларининг ҳамма турларини ўз ичига олади. Суратга олувчи гуруҳ юзлаб қишлоқларга борди, ўлка маданий меросини авайлаб асраётган кишилар билан танишди. Турли кўламдаги байрамларни қизитадиган қадимий ўйинлар қариялар хотирасида сақланиб қолган. Бу ўйин турларини тўплаш ва тартибга солиш юзасидан жуда кўп иш қилинди.

Муаллифлар спортнинг миллий турлари ва халқ ўйинларидан 20 дан ортиқ турини тўплашга муваффақ бўлдилар. Фильм кураш, улоқ, оломон пойга, қиз қувди каби кенг тарқалган мусобақалардан ташқари, томошабинларни айрим жойлардагина тарқалган ўйинлар билан ҳам таништиради. Улар орасида «Қирқ тош», «Чўнка шувоқ», «Елка кураш», «Чўпон» ва бошқа кўпгина ўйинлар бор.

Афсуски, чинакам халқ мулкининг кўп унсурлари унутиб юборилган. Уларни эсда сақлаган ва авлоддан авлодга етказиб бераётган одамлар бирин-кетин ҳаётдан кўз юммоқда. Шунинг учун ҳам муаллифларнинг тўплаган материаллари жуда қимматли ва ибратлидир.

Видеофильм айрим спортчилар ва терма командаларни спортнинг миллий турлари ва халқ ўйинларига бағишланган мусобақаларга тайёрлашда ажойиб ўқув қўлланмаси бўлади. 1994 йилда Ўзбекистон Республикасининг биринчи олимпиадасини ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилинган. Олимпиада мусобақаларига спортнинг халқ орасида тарқалган турлари ҳам киритилади. Бу катта байрам ёшларни халқ ўйинлари билан таништириш, қадимий анъаналарни тиклашга ёрдам беради.

(ЎзА мухбири).

Шу сонга хабар

ФАХРИЙЛАР КЕНГАШИДА ЙИҒИЛИШ

Республика фахрийлар ташкилотлари уюшмаси кенгашида Ўзбекистон мустақиллигининг икки йиллигига бағишланган йиғилиш бўлди. Уни шу кенгаш раиси Б. Раҳимов очди.

Йиғилишда таниқли олим, республикада хизмат кўрсатган фан арбоби Қўчқор Ҳоназаров Ўзбекистон мустақиллигининг икки йиллиги ҳақида сўзлаб, истиқлолга эришилгани халқимиз ҳаётида тарихий воқеа бўлгани, қисқа вақт мобайнида ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида, айниқса, миллий қадриятларни тиклашда ижобий ўзгаришлар юз берганини айтди.

Д. ҚУНАЕВ ВАФОТ ЭТДИ

✦ Собиқ КПСС ва Совет Қозоғистонининг таниқли намояндаси, уч марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, академик Динмуҳаммад Қўнаев 22 август куни кечки пайт 82 ёшида тўсатдан вафот этди. У Толдиқўрғон вилоятининг Учорол тумани марказига жамоатчилик билан учрашув ўтказиш учун ташриф буюрган эди.

Д. Қўнаев сиёсий фаолиятдан четлашгач, хотиралар ёзиш, ҳамфикрлар, дўстлар билан учрашиш, ҳайрия ишлари билан шуғулланиб келар эди. Марҳумнинг охирати обод бўлсин.

ҚИЧИК ЗАВОД ИШГА ТУШДИ

Қизилтепа туманидаги дон қабул қилиш корхонасида бўш ётган цех иш бериб қолди. Каттақўрғонлик мутахассислар уни кунига 60 тонна ун чиқарадиган кичик заводга айлантирди. Бу ерда қўшни туманлардан келтириладиган дон ҳам ун қилиб берилади.

«МАКИНТОШ» ЎЗБЕКИСТОНГА МАЪҚУЛ

«Эппл» фирмасининг жаҳонга машҳур «Макинтош» туридаги компьютерлари Ўзбекистон бозоридан мустаҳкам ўрин ола бошлади. «Эппл»нинг расмий вакили — Тошкентдаги «Вадим» фирмаси бозорни ўрганиб, шундай хулосага келди.

Осиёнинг жануби-шарқий мамлакатларида ишлаб чиқарилган компьютерлардан фарқли ўлароқ, «Макинтош»нинг имкониятлари анча катта. Бу машиналар саноат ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг турли соҳаларида қўлланилиши мумкин. Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси, «Ўртаосиёэлектроаппарат» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси, Тошкент тўқимачилик комбинати бу компьютерларни харид қила бошлади.

САНЪАТКОРСИЗ БАЙРАМ — БАЙРАММИ?!

Муҳиддин Қориёқубов номли Ўзбекистон Давлат филармонияси жамоалари мустақиллик байрамига муносиб дастурлар тайёрлашмоқда. «Шодлик», «Лазги», «Чен-чуи» корейс ансамбли, уйғур халқ ашула ва рақс ансамбли ва бошқалар шу кунларда қизғин репетициялар ўтказишмоқда. Ортиқ Отажонов, Нуриддин Ҳайдаров, Ғуломжон Ёқубов, Аҳмаджон Шукуров, Олмахон Ҳайитова каби хонандалар ҳам ўз гуруҳлари билан байрам шодиёналарига файз киритишади. Улар Мустақиллик, Улуғбек майдонларида, Амир Темур хиёбони, «Туркистон» театри ҳамда шаҳримизнинг бошқа йирик майдонларида бўладиган концертларда мухлисларига завқ улашишади. Уларнинг айримлари эса истиқлол сурури гаштини ўз куй-қўшиқлари орқали республикамизнинг Самарқанд, Бухоро каби кўҳна шаҳарлари меҳнаткашлари ва бир неча район аҳолиси билан баҳам кўрадилар.

Таклиф

ЭРТАМИЗНИ ЎЙЛАЙЛИК

ЁКИ БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИ ТАЛАБЛАРИ АСОСИДА МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАШ ҲАҚИДА

Маълумки, бозор иқтисодиётига ўтиш аҳолининг ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан табақаланиша олиб келади. Бу даврда иқтисодий инқирознинг кучайиши ва ижтимоий ишлаб чиқариш ва истеъмол товарлари баҳосининг талабга нисбатан устун равишда ўсиши аҳолининг кам даромадли табақаларини ижтимоий ҳимоя этишни тақозо этади. Ҳозирги пайтда жумҳуриятимиз Президенти, Вазирлар Маҳкамаси ва Олий Кенгаши томонидан аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш бўйича ишлаб чиқилган қонунларни, қабул қилинган фармонларни, қарорларини ва тавсияномаларини ҳаётга тўла тадбиқ этишни ташкил этувчи махсус мутахассисларни тайёрлаш зарурияти туғилди. Шунинг учун Ўзбекистон Республикасининг Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси ҳузуридаги Ёшлар билимгоҳи бу соҳада диққатга сазовор ишларни амалга оширмоқда. Яқинда мазкур билимгоҳни аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш билан шуғулланувчи ижтимоий ишлар мутахассислиги бўйича 38 талаба битириб чиқди. Улар аҳолини кам даромадли табақаларини ҳимоя қилишни ташкил этиш механизмлари, принциплари, хусусиятлари, мезонлари ва қоидалари бўйича чуқур билимга эга бўлдилар. Шунингдек, уларга шаҳар ва қишлоқ маҳаллаларида ижтимоий ишларни олиб бориш асослари ҳам ўргатилди. Улар 9 ой мобайнида таниқли олимлар ва тажрибали мутахассислар ҳамда Тошкент Давлат иқтисодиёт университетининг «Меҳнат иқтисодиёти ва ижтимоиёти» кафедрасининг етук профессор-ўқитувчилари илмий раҳбарлигида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва меҳнат бозори шаклланишининг долзарб мавзуларида диплом ишларини муваффақиятли ҳимоя қилдилар. Тингловчилар «Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш асослари», «Ижтимоий ишнинг назарияси ва амалиёти», «Ижтимоий психология», «Меҳнат бозори иқтисодиёти ва уни ташкил этиш» каби фанларни ўрганиб, мутахассислик бўйича Давлат имтиҳонини муваффақиятли топширдилар.

Шу билан бирга талабаларда маркетинг, менижменд ва менежер каби бозор иқтисодиётига хос бўлган фанларнинг асосларини ижтимоий ишда қўлланиш қоидалари бўйича кўникмалар ҳосил қилинди.

Ўқиш муддати қисқалиги туфайли тингловчилар аҳолининг моддий ва маънавий ёрдамга муҳтож бўлган айрим табақаларини ижтимоий ҳимоя қилиш механизмлари, турли ижтимоий ва хайрия жамғармалари шаклланиши ва тақсимланиши ҳамда меҳнат бозори шаклланишининг ижтимоий ҳуқуқий манбаларини, шароитларини ва имкониятини тўла мазмунда ўрганга олмадилар. Ўқитиш амалиёти шуни кўрсатдики, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш мутахассислиги бўйича билим олиш муддати 12 ойга мўлжаллаш лозим. Агар ўқиш муддати узайтирилса, тингловчилар аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишга мўлжалланган маблағларнинг тўғри сарфланиши ва маънавий рағбатлантириш механизмларини ҳамда унга тааллуқли бўлган ҳуқуқий нормаларни ҳам чуқурроқ ўрганиш имкониятига эга бўлардилар.

Ўқув жараёнида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишга ва меҳнат бозорини ривожлантиришга доир ахборотларни тўплаш, таҳлил қилиш ва узатиш компьютер технологиясини мукаммал ўрганишга шароит яратиларди. Чунки, ахборотларни қайта ишлашнинг компьютер услубини яхши билмасдан туриб, ижтимоий ҳимояга ва ишсизлик нафақасига муҳтож бўлган аҳолининг айрим табақалари ҳақида демографик, иқтисодий, социологик, психологик ва ҳуқуқий маълумотларни иқтисодий математик моделлар ёрдамида таҳлил қилиш асосида самарали чора-тадбирларни ишлаб чиқишнинг имконияти бўлмайди. Бунинг учун эса мутахассисларнинг асосий қисмини ҳозирги замон компьютерлари билан таъминлаб, уларни жумҳурият бўйича тузилиши мақсадга мувофиқ бўлган ахборотларни автоматик тарзда бошқарувчи тизимга бириктириш лозим.

Маълумки ҳозирги пайтгача республикамизда аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш бўйича мутахассислар тайёрланишига талаб ва таклиф кундан-кунга ортиб бормоқда. Шунинг учун ижтимоий-иқтисодий мутахассисларнинг малакасини ошириш билимгоҳларида махсус бўлимлар ташкил этилиши билан бирга Тошкент Давлат иқтисодиёт университети ва Ёшлар билимгоҳида янги ўқув йилиданоқ бу соҳада олий маълумотли кадрлар тайёрлашга киришиш мақсадга мувофиқ иш бўларди.

Бозор иқтисодиёти шароитида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишнинг асосий қисмини ногиронлар, кўп болалик аёллар ва пенсионерлар ижтимоий таъминоти эгаллайди. Лекин, бу соҳада ҳам олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш яхши йўлга қўйилмаган, чунки жумҳуриятда махсус олий ўқув юртлари мавжуд эмас. Бу эса ўз навбатида пенсия фондини тақсимлашда маълум нуқсонларга ва қийинчиликларга олиб келмоқда, моддий ёрдамга муҳтож бўлганлар эҳтиёжи ва талабини тўла ҳисобга олиб, ўз вақтида зарурий чора-тадбирлар белгилашни орқага сурмоқда.

Шунинг учун яқин йиллар ичида Тошкент Давлат иқтисодиёт университети таркибида аҳолини ижтимоий ҳимоялаш ва таъминлаш факультетини очиш, унда қуйидаги мутахассисликлар бўйича ёш кадрларни тайёрлаш лозим: аҳолини ижтимоий ҳимоялашни ташкил этиш; ижтимоий ҳимоялаш бухгалтерия ҳисоби, таҳлил ва назорат; аҳолини ижтимоий таъминотини ташкил этиш; ижтимоий таъминотда бухгалтерия ҳисоби, таҳлил ва назорати.

Аҳолининг ижтимоий ҳимояси ва таъминоти миқёсининг кенглигини ҳисобга олган ҳолда фақат олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш бу соҳадаги кечиктириб бўлмайдиган бугунги вазифаларни орқага суриб қўйиши мумкин. Шунинг учун Тошкент, Андижон, Қарши, Самарқанд ва Хоразм шаҳарларидаги иқтисодиёт ва ижтимоиёт техникумлари, коллежлари, лицейлари таркибида ўрта махсус маълумотли ижтимоий ходимларни тайёрлашга киришиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз.

Бунинг учун ҳозирданоқ аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш бўйича олий ва ўрта махсус мутахассисларни тайёрлашнинг асосий воситалари бўлган ўқув дастурларини, режаларини ва қўлланмаларини мавжуд чет эл давлатлари тажрибалари асосида тузиб чиқиб, мутахассисликнинг малака паспортини яратиш зарур.

Бизнингча, ёш мутахассислар тайёрлаш учун зарур бўлган харажатларни Меҳнат вазирлигининг аҳоли бандлигини жамғарма фондини ва Ижтимоий таъминот вазирлигининг пенсия фондини тақсимланишларини қайта кўриб чиқиш орқали ҳосил қилинган имкониятлари ҳамда меҳнат жамоаларининг иқтисод қилинган фойдалари ҳисобидан қоплаш мумкин.

Мутахассис тайёрлаш аҳолини ижтимоий ҳимояси ва таъминоти билан шуғулланувчи ташкилотларнинг олий ва ўрта махсус ўқув юртлари билан тузилган шартномалари асосида олиб борилиши, биринчидан ўқув сифатини оширади, иккинчидан диплом олган ёш мутахассисни кафолатланган иш жойи ва меҳнат ҳақи билан таъминлайди, учинчидан меҳнат жамоаси билан билимгоҳ ўртасида алоқаларни яхшилайди.

Лекин ёш мутахассис рейтинг системаси ёрдамида ишга танлаб олинмаса, режали иқтисодиёт давридаги каби унинг иш фаолиятининг самараси паст бўлади.

Бу соҳада мутахассислар тайёрлаш Ўзбекистон республикасининг бозор иқтисодиётига ўтиш даврида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш давлат дастурининг таркибий қисмларидан бири бўлиши керак. Ёш кадрлар тайёрлашнинг ҳомийлари бўлиб, республика Олий ва Ўрта махсус таълим, Ижтимоий таъминот, Меҳнат вазирликлари хизмат қилишса ижтимоий ҳимояга муҳтож бўлган аҳоли табақаларини турмуш тарзини юксалтириш учун ўз вақтида самарали чора тадбирларни амалга ошириш имкониятига эга бўлардик.

Шойзоқ ХОЛМЎМИНОВ,
Тошкент Давлат иқтисодиёт университети доктаранти.

(Боши 1-бетда).

Юсуф АБДУЛЛАЕВ:

«ХАЛҚИМ БИЛАН ФАХРЛАНАМАН!»

Биз ўз фаолиятимизда президентимиз Ислом Каримовнинг «Мустақил Ўзбекистон ташқи сиёсатида ҳаммадан бурун Ўзбекистон халқининг миллий манфаати туриши керак», деб уқтирган сўзларига амал қиляпмиз. Биз сиёсатда реалист бўлиш зарурлигини яхши англаймиз. Ўтмишда улкан давлат бўлган Россия ҳозир ҳам, бундан кейин ҳам шундай буюк давлат бўлиб қолиши муқаррар деган фикрдамиз. Шунинг учун у билан дўстона муносабатлар ўрнатишни биринчи галдаги вазифалардан деб биламиз.

1992 йилнинг 30 мартида Россия Федерацияси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасида тузилган шартнома — икки тенг ҳуқуқли, ўзаро дўст мамлакатлар ўртасида имзоланган муҳим ҳужжатдир.

Биласизми, собиқ СССР вайронасида ташкил топган мустақил давлатларнинг беистисно ҳаммаси, жумладан, Россия ҳам ҳозир жуда қийин тараққиёт босқичини бошдан кечирмоқда. Бунинг сабабларини шарҳлаб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак. Ана шундай оғир сиёсий ва иқтисодий шароитда элчининг ўз халқи ва давлати номидан сиёсат юргизиши осон эмаслиги аён. Бизнинг қўшни Россия билан дўстона муносабат ўрнатишимиз барча жиҳатдан мақбул сиёсат эканини кўпчилик тушунади. Лекин буни тушунмайдиган ёки тушунишни истамайдиган айрим ғаразли унсурлар борлиги ҳам сир эмас. Ўзингиз айтинг, ҳозир Ўзбекистоннинг Россияга экспорти 53 фоизни ташкил қилади. Унинг Россиядан импорт қилиши ҳам шу миқдорда. Ана шундай бир шароитда Ўзбекистоннинг рубль минтақасидан чиқишига зарурат борми? Сиёсатда реалист бўлиш керак, деганда биз мана шундай мавжуд шароитдан келиб чиқиб иш тутишни тушунамиз.

Айни пайтда Россия Федерацияси ҳам иқтисодий ислоҳотни амалга оширмоқда. Унда ички сиёсий кучларнинг ўзаро зиддияти кун сайин зўрайиб боряпти. Бироқ, шунга қарамай, бу кучларнинг аксарияти бизнинг жумҳуриятимизда юз бераётган туб иқтисодий, сиёсий ва маънавий ўзгаришларни синчиклаб кузатиб боряпти. Унга хайрихоҳларча баҳо беряпти. Шу ўринда бир мисол келтирмоқчиман. Шу йил 9 апрель куни Борис Ельцин Кремлда Москвада фаолият кўрсатаётган чет эл дипломатия корпуси, яъни элчилар билан учрашув ўтказди. Ўшанда ҳали меҳмонлар жойларини эгалламасданоқ менга «Борис Николаевич сиз билан кўришмоқни истайди», деган хабарни етказишди. Россия Президентининг мен билан кўриша туриб айтган илк сўзлари шу бўлди: «Ислом Каримовнинг кайфияти қалай? Россия халқлари Ўзбекистонда юз бераётган туб ўзгаришларни зўр қизиқиш билан кузатиб боряптилар. Чунки, ўзбек халқининг ўзига муносиб Президенти бор».

Элчилик фаолиятим давомида мен Россиянинг бошқа йирик раҳбарлари билан ҳам кўп учрашдим, суҳбатлашдим. Бу учрашувларда кўзга ташланганиi аввало, ўзбек халқига, мустақил Ўзбекистон Республикаси ва унинг президентига дўстона муносабат бўлди. Элчихонамиз нафақат сиёсий, балки, жаҳонга таниқли фан, адабиёт, санъат арбоблари ташриф буюрадиган қутлуғ даргоҳга айланди. Бу — халқларимиз орасидаги дўстлик ва биродарликни сақлаб қолишга кучли интилишдан далолат беради.

Яқинда элчихонамизда буюк олим ва давлат арбоби Мирзо Улуғбекнинг 600 йиллигига бағишлаб журналистлар билан учрашув ўтказдик. Учрашувга таниқли ўзбек олимлари билан бирга Россия Фанлар академиясининг вице-президенти К. Фролов бошчилигида атоқли рус олимлари ҳам иштирок этишди. Юксак назарий ва амалий савияда ўтган ушбу учрашув аҳамиятини алоҳида таъкидлаш лозим. Бу учрашув ўзбек халқининг бениҳоя бой маънавиятига бўлган катта ҳурмат ва эътиборни, қолаверса, Мирзо Улуғбекнинг ўтмиш билан келажакни, шарқ билан Ғарбни бир-бирига туташтирувчи улкан сиймо эканлигини яна бир бор намойиш этди.

— Буюк ўзгаришлар узоқдан қараганда аниқроқ кўринади, дейишади. Истиқлол тантана қилган икки йил ичида Ўзбекистонда юз берган ўзгаришларнинг энг муҳимлари сизнингча нималардан иборат?

— Ҳақ гапни айтдингиз.

Халқимиз орасида: «Салобатли тоғни ойнада кўрмоқчи бўлсанг, унга кўп яқин борма. Акс ҳолда тоғ чўққиларининг ойнада акс этиши амри маҳол» мазмунидаги нақл жуда машҳур. Агар шу нақл мазмунидан келиб чиқиб, Ўзбекистонимизга назар ташласак, юз бераётган турфа ўзгаришларни янада равшанроқ кўриш мумкин. Менимча, собиқ Совет Иттифоқи парчаланиб кетишига сабаб бўлган кучли сиёсий зилзиладан бизнинг Ўзбекистонимиз ҳам шикастланган бўлса-да шукрки, ўз бутунлигини сақлай олди. Ўша зилзила республикамизда яшаётган турли миллат ва элатлардан ташкил топган халқ аҳиллигини, тотувлигини бузиши мумкин эди. Биз қисқа муддат ичида ўзимизни танидик, ўзгаларга танитолдик. Миллий гуруримизни оламга маълум қилдик. Мустақил давлат сиёсатида мустақилликдамиз. Энди ликда, ҳукуматимизнинг донолар ўйлаб қўяётган ҳар бир қадамини бутун дунё тан олмоқда. Оламга танилган сиёсий арбоблар жумласида президентимиз Ислом Каримовнинг номи тилга олинаётгани ҳаммамизни қувонтирмоқда.

— Россия Федерацияси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасидаги муносабатлар барқарор ривожланиб бормоқда. Буни ўзбек дипломатиясининг жиддий ютуқлари сирасига киритиш мумкин. Айтингчи, мамлакатимиз жаҳон саҳнида муносиб ўрин эгаллаши учун Ўзбекистон дипломатияси амалга ошираётган фаолиятни қандай баҳолайсиз?

— Бу саволга жавоб бериш учун ўзбекларга хос камтарлик русумини бузишга тўғри келади, узр. Биз юқорида дипломатиямизнинг Россия Федерацияси билан Ўзбекистон Республикаси ўртасида дўстона муносабатлар ўрнатиш йўлидаги фаолиятини қисман баён қилдик. Бироқ, менимча бу — Ўзбекистон дипломатияси амалга ошираётган сиёсатнинг фақат бир қисми, холос. Аслида Ўзбекистон дипломатияси юргазаётган ташқи сиёсатнинг кўлами бениҳоя кенг. Шу кунларда бу сиёсатнинг дунёвий аҳамият касб этаётгани яққол кўриниб турибди.

Президентимизнинг Шарқ ва Ғарб мамлакатларига қилган сафарлари самарали ўтаётгани бунга далил. Айниқса, қўшни Тожикистонда юз бераётган нохуш воқеалар муносабати билан кўрсатилган ташаббус дунё жамоатчилиги диққатини ўзига тортди. Ислом Каримов БМТнинг Бош котиби Бутрос Ғолийга мурожаат этиб, Тожикистонда авж олган бемаъни қон тўкишлар олдини олиш масаласини кўндаланг қўйди. Президентимизнинг кўйинчалик билан қилган мардона ташаббуси дунё миқёсида акс-садо бермоқда.

Ўзбекистон дипломатияси олдида турган энди муҳим вазифа — БМТ, Оврупода хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш, ЮНЕСКО, жаҳон валюта фонди каби халқаро ташкилотлар билан янада яқинроқ алоқа ўрнатишдан иборат.

— Яқинлашиб келаётган байрам муносабати билан ватандошларимизга қандай тилакларингиз бор?

— Кекса авлод вакилларига айтадиган сўзларим қисқагина: сиз азиз отахонлар, онахонлар 30-йиллар қатағони даҳшатларини изтироб чекдингиз, 1945 йил улуғ ғалаба нашидасини ҳам татиб кўргансиз. Хайрият, мана Олло Таолонинг мурувати билан кўмсаб юрган энг муқаддас ниятингизга етдингиз. Жонажон Ўзбекистонимиз ҳур ва мустақил бўлди. Демак, эндиликда сиз учун энг муҳими — соғлиқ-саломатлик. Омон бўлинг, бахтиёр қариликнинг гаштини суринг, чарчаманг!

Ёш ватандошларим, ҳали навқиронсиз, ўн гулингизда бир гулингиз очилган йўқ. Бунинг устига синашта бўлмаган йўлни танлаган ва энг мураккаб даврни бошингиздан ўтказаяпсиз. Аммо, ойнинг ўн беши қоронғу бўлса, ўн беши ёруғ. Истардимки, бугунги дамда ёруғ, қувончли кунлар ташвиши ҳамда умидида яшасак! Сизларга бу саодатли йўлда бардош тилайман! Шу гўзал ватанимизни севишни ўрганайлик!

Суҳбатдош: Амирқул КАРИМ. (ЎзА).

Ўзбекистон Сув хўжалиги вазирлигига қарашли Наманган темир-бетон маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхонаси йилига 75 кубометр йиғма темир-бетон маҳсулотлари ишлаб чиқаради. Шу йилнинг биринчи чорагида корхонада баъзи бир сабабларга кўра режалар бажарилмай қолди. Бу эса корхонанинг қолоқлар сафига тушиб қолишига олиб келиши мумкин эди. Бунинг олдини олиш мақсадида корхона бошлиғи Ҳомидхон Тошмирзаев жамоа аҳли билан биргаликда ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва маҳсулот сифатини оширишнинг янги тадбирларини ишлаб чиқишди. Натижа чаккимас. Корхона иккинчи чорак якуни бўйича олти ойлик ва иккинчи чорак режаларини 120 фоизга бажариб, 6 ой давомида ишлаб чиқарилиши кўзда тутилган 315 миллион сўмлик ўрнига 377 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарди.

СУРАТДА: темир-бетон қолипловчилар бригадаси бошлиғи Ғанижон Ғофуров (чапдан биринчи) ва қолипловчилар Файзираҳмон Ҳайдаров ҳамда Қосимбой Турдиматовлар.

Ш. ОЛИМОВ (ЎзА) сурати.

Сизларда-чи?

ИНСОФ САРИ БАРАКА

Наманган алоқачилари телефон ҳақидан қарздор бўлиб қолган барча корхона ва ташкилотларни шаҳарлараро телефон алоқасидан узиб қўйишди.

Наманган АТСидан хабар қилишларича, бундай қарз вилоят бўйича 200 миллион сўмни ташкил этади. Шундан 80 миллион сўм шаҳар корхоналари ва ташкилотларига тўғри келади. Алоқачиларнинг ўз молиявий аҳволларини ана шундай қатъий чоралар билан яхшилаш истакларини тушунса бўлади, аммо, бу кескин ҳаракатлар шаҳарда ҳар хил баҳоланмоқда. Чунки корхона шаҳарлараро алоқага эга бўлмаса, анча-мунча зарар кўради.

Телефон ҳақининг тўланмай қолишида абонентлар билан ўзаро муносабатни мураккаблаштириб юборган алоқачиларнинг ўзлари ҳам бир қадар айбдордирлар. Илгари АТСнинг ўзи корхоналарнинг ҳисобларидан телефон ҳақини ундириб олаверар эди. Ҳозирда эса, улар қарзни тўлаганлик ҳақида ҳужжат кўрсатишни талаб қилиб, кутиб ўтирибдилар.

Алоқачиларнинг аҳволи мураккаб эканлиги маълум. Телефон ҳақини тўлаш масаласини пайсалга солмай ҳал этиш керак. Акс ҳолда, аҳолига хизмат кўрсатадиган бошқа муассасалар ҳам алоқачилардан ўрнак олиши турган гап. Аслида, телефон, газ, электр энергияси учун ҳақни ҳамма ўз вақтида тўласа, ҳеч қандай гинахонликка ўрин қолмас эди.

Н. ХУЖАЕВА,
ЎзА мухбири.

Бизни ўйлантираётган муаммолар

ЭҲ, БУ ТЕХНИКУМЛАР!

Автомобиль транспорти ва йўллар институтини тугатган бир кишини биламан ва унга ачиниб кетаман. Чунки, бу мутахассис-инженер деганимиз ақалли автомобилни бошқаришни ҳам эплай олмайди...

Бироқ, яна шундай кишилар ҳам бор. Уларнинг бири — Қулсоат Ражабов Қизириқ туманидаги ишчилар таъминоти бўлими жиловини қарийб йигирма йилдан буён маҳкам тутиб келаётир. Иккинчиси — Раҳмон Мирзаев — туман коммунал хўжалиги бўлими мудири. Уларнинг бир «айби» бор: техникумни битиришган, холос. Институтнинг дарвозасидан ҳам мўралашмаган. Шундай бўлсада, туман ҳокими Раҳмат Шоймовнинг эътироф этишича, бу «чаласаводлар»нинг иши ҳатто олий маълумотлиман, деб кеккайиб юрганларникидан икки-уч ҳисса дуруст.

Яқинда Сурхондарёдаги учта илм масканида ўқитувчилар билан гурунглашаётиб, хўш, техникумлар аслида керакми, қандай муаммолар бу илм даргоҳлари ривожи учун тушов бўлаётир, каби кўпдан кўп саволларга бироз жавоб топгандек бўлдим.

«МИЛЛИОНЕР БЎЛМОҚЧИМИЗ!»

Асқар Хўжақулов, Термиз қишлоқ хўжалик техникуми директори, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди:

— Ука, аслини олганда техникумлар жудаям керак. Биз-ку, ўз кунимизни ўзимиз кўрармиз. Чунки, 47 гектар ерга пахта экдик. Йил охирига бориб, насиб бўлса 120 миллион сўм соф фойда оламиз. Демак, миллионер бўлмоқчимиз! Бу катта пулни беҳуда сарфламаймиз. Тузук ишламаётган иситиш тармоқларини таъмирлаш лозим, бошқа ишларда ҳам бу маблағ асқотади.

Мен бир нарсага қаршиман: техникум талабасининг мияси керакли, кераксиз илмларни йиғиб ташлайверадиган омбор эмас. Масалан, талаба ҳисобчиликда ўқийдими, фақат шу соҳага доир илмларни чуқурроқ ўргатгани маъқул. Бизда-чи? Ўқувчи ҳисоб-китобни кўзини чирт юмиб қойиллатгани билан рус тилидан ёки бошқа бир ижтимоий фандан синовдан ўта олмаса, у қўлига диплом ололмайди. Бу — нотўғри. Талабаларга ҳам эркинлик бериш керак. Мабодо у асосий фанлар билан бир қаторда фалсафа ва этикани ҳам ўрганмоқчими — марҳамат, мустақил равишда ўрганаверсин, Чунки, техникумларда мутахассисликка мутлақо дахли бўлмаган ўнлаб фанлар ўқитилаётганлиги учун ҳам талабалар улардан бирортасини чуқурроқ ўрганишига кўзимиз етмайди.

Асқар ака билан гурунглашаётганимизда бир киши эшикдан мўралади.

— Мана шу одамнинг ўғли илми тузук бўлмагалиги учун техникум билан хайрлашишга мажбур бўлди, — деди Асқар ака. Сўнг суҳбатни давом эттирди:

— Техникумимизда муаммолар қалашиб ётибди. Бу ерда илм олаётганларнинг 85 фоизи ақалли ётоқхона билан таъминланмаганлиги юрагимни зирқиратадиган ҳол. Тўғри, 400 ўринли ётоқхона қурилиши учун лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёр. Лекин, буни қуриш учун ҳозирча сариқ чақамиз ҳам йўқ.

Ҳамкасбларимга айтадиган бир гапим бор: техникумда ишлайсизми, институтдами — одил бўлинг, шундагина бу соҳада ҳақиқат тўла қарор топади, талабалар илмли бўлади. Кейин, оғайнибозликка чек қўйиш керак. Нокамтарлик бўлса ҳам айтишга тўғри келаётир — бултур жияним ўқишга кирган эди, лекцияларга қатнашмай талтайиб кетди. Мен бунга тоқат қилолмадим, паттасини қўлига бериб юбордим.

Энди гапнинг индолласи шуки, қўл қовуштириб ўтиргандан наф кам, маблағ йўқ, деб юрганимиз билан ҳеч нарса ўзгариб қолмайди. Ҳаракат қилиш керак. Мана бизни олинг. Агар ёрдамчи хўжалиги, бунинг устига ўқув-тажриба хўжалиги ташкил этмаганимизда техникумнинг киссаси йил бўйи қуп-қуруқ бўлиб қолаверар эди-да.

«МУАММОЛАР ҚАРШИСИДА ДОВДИРАМАНГ!»

Чори ЖУМАЕВ, Термиз кооператив техникуми директори, иқтисод фанлари номзоди.

— Ҳалиям кўп жойларда техникумлар керакми, ёки... деган гаплар қулоққа чалиниб қолади. Сирасини айтганда, қишлоқ жойларда, хусусан, вилоятимизда ўрта махсус ўқув даргоҳларига эҳтиёж жуда катта. Масалан, бизнинг техникумда бу йил ҳисобчилик бўлимига атиги 30 нафар талаба қабул қилиниши режалаштирилган эди. Июль ойида ҳисоб-китоб қилиб кўрсак, бир неча юз киши шу бўлимда ўқиш учун ҳужжатларини топширибди. Демак, бир ўринга тўрт-беш даъвогар. Бунинг устига улар ҳисобчилик мутахассисликлари кераклиги ҳақида вилоят матлубот жамиятидан йўлланмалар олиб келишган. Нима қилиш керак? Ҳаммасини қабул қилишнинг иложи йўқ. Шу боисдан юзлаб даъвогарларни ноумид қайтаришдан ўзга чора топа олмадик. Демак, режалаштириш масаласида ҳам ўқув даргоҳларига эркинлик, ҳуқуқ керак!

Хизмат юзасидан вилоятимиз туманларида тез-тез бўлиб тураман. Сотувчилар, матлубот жамиятларида, ишчилар таъминотлари бўлимларида меҳнат қилаётган кишилар билан бир неча марта дилдан суҳбат қуришга тўғри келган. Уларнинг айтишига қараганда, ҳали-ҳануз бошқа соҳаларга оид олийгоҳларни тугаллаган юзлаб кишилар сотувчи, буфетчи, таъминотчи, ҳисобчи, бошлиқ каби вазифаларда ишлаётирлар.

Чори ака билан гурунглашаётиб, айрим педагогика олийгоҳларини тугаллаган ёшлар чўт қоқиб, газ сув сотиб ўтирганини кўз олдимга келтирдим. Улар савдо назариясидан қай даражада хабардор эканлар, деган фикр хаёл кўзгусида жонланди.

— Шунинг учун техникумларни ёпиб ташлаш ҳақидаги фикрлар асоссиз, — деди Чори ака суҳбатини давом эттириб. — Аслида, сиртқи бўлимларни ҳам қайта очиш керак, нотўғри ёпилган. Чунки, вилоят матлубот жамияти тармоқларида ишлаётган юзлаб кишилар ҳали савдо илмини эгаллаши керак. Илмсиз одам эса ҳар жиҳатдан Ўзбекистонимиз тараққиётига ҳисса қўша олмайди! Шу сабабли техникумимизни тижорат олийгоҳига айлантириш ҳақида ҳам бош қотириш зарурга ўхшайди.

Бу даргоҳга яқиндагина раҳбар этиб тайинландим. Лекин, ҳал қилинмаган кўпдан кўп ишлар тиқилиб ётибди. Биринчидан, техникумимизга ўқишга кирган талаба баъзи етишмовчиликлардан хафа бўлиб кетиши тайин. Аввало, талабалар учун ётоқхона деган гаплар ҳамон орзулигича қолаётир. Улар ойига бир неча юз сўм тўлаб, (Очиғи, минг сўм эвазига) ижара уйларда кун кўришга мажбур бўлмоқдалар. Амалий ишларни бажариш учун савдо дўкони йўқлиги ҳам кўп эътирозларга сабаб бўлаётир. Спорт комплекси қурилиши ҳақидаги гаплар амалга ошмасдан турибди. Бунинг устига узоқ туманлардан қатнаб ишлайдиган ўқитувчиларга ҳамон уй-жойлар йўқ. Иситиш тармоғини фойдаланишга топшириш кечиктирилди. Аммо, биз ҳам қийинчилик кўп, деб қараб турганимиз йўқ. Қўлдан келганча муаммоларни ечишнинг ҳаракатида юрибмиз.

ДИРЕКТОР билан суҳбатлашишдан олдин айрим ўқитувчилар билан гурунглашишга улгурган эдим. Уларнинг баъзилари ҳалигача қиё боқмаётган раҳбарлар ҳақида куйиниб гапиришди.

— Биз уйларни хусусийлаштиришни тезроқ ҳал қилишни сўраб шаҳар ҳокимига, вилоят матлубот жамияти раҳбарларига бир неча марта мурожаат қилдик. Лекин, улар дардимизга қулоқ солишаётгани йўқ. Хусусан, Ф. Шафиева, К. Ғуломова, А. Эшматов, ҳамда А. Усанов каби муаллимлар, жумладан мен ҳам уйимизни хусусий мулк қилиб ололмай қийналиб юрибмиз, — деди техникумнинг кундузги бўлим мудири Н. Сафаров жиғибийрони чиқиб.

— Ҳа, муаммолар ҳақида гапириш қанча осон бўлса, уларни ҳал қилиш шунча қийин. Ўзингиз бир ўйлаб кўринг, давлат тили — ўзбек тили, бироқ, шу тилда ёзилган дарсликлар деярли йўқ бўлса талабаларнинг пухта билим олишлари ҳақида оғиз кўпиртириб сўзлаш мумкинми?

Энди гапнинг очиғи, ўзимиз ҳам сал дадилроқ, ишчанроқ бўлишимиз керакка ўхшайди. Техникумларнинг раҳбарлари қийинчиликлар, муаммолар олдида довдираб қолмасликлари керак. Муаммоларни тезкор ҳал қилишга қурбинг етмайдими, марҳамат қилиб, мансаб курсисини бўшатиб қўй! Ташкилотчи одамлар келиб, раҳбарлик қилишига имконият ярат!

Хўшбоқ Валиев, Қумқўрғон гидромелиорация техникуми директори:

— Ҳаёт бамисоли катта имтиҳон хонаси. Синовга дош беролмаган нарса ўз-ўзидан барҳам топиши аниқ. Шу боисдан техникумларни тугатиш керакми ёки йўқми, қабилидаги мулоҳазаларга ҳам шу жиҳатдан ёндашган маъқул.

Масалан, бизнинг илм масканини олайлик. Ҳар йили юзлаб кишилар ҳужжат топширишади. Лекин, биз бу ёшларнинг барчасини талабаликка қабул қилиш имкониятимиз чегараланган. Шу сабабли қанча кадр тайёрлашни юқоридан эмас, пастки жойлардан режалаштирган дуруст. Буни ўзимизга қўйиб беришса — ташкилот, корхоналар талаблари асосида кадр тайёрласак — сих ҳам, кабоб ҳам куймайди. Ҳозир эса...

Техникумимиз ташкил топганига салкам ўттиз йил бўлаётир. Шу давр ичида неча минглаб ёшлар сув хўжалиги бўйича мутахассисликка эга бўлганлиги тўғрисида диплом олишди. Айни пайтда 4 та бўлим бор. Баъзи бўлимларга кириш учун хоҳиш билдириб, ариза ёзганлар режадагидан салкам уч баравар ортиқ. Демак, шундан ҳам фахрланиш мумкинки, илм масканимизнинг умри узоқ экан, демак, ҳали кадрларга эҳтиёж камайгани йўқ. (Ахир, улар ташкилот, хўжаликлардан кадрларга эҳтиёж катталиги ҳақида шартнома-талабномалар ҳам олиб келишган).

Лекин, техникумимизнинг биноси эскириб қолган. Агар вазирликдан 2 миллион сўм маблағ ундира олсак, халқ-демократик партиясининг вилоят кенгаши биринчи котиби Ҳ. Эрматовнинг айтишига қараганда, Қумқўрғон райкомининг катта бир биноси бизга инъом қилинар экан!

Яна бир масала — ёшларнинг маънавиятини бойитиш ҳақида қайғуриш лозим. Бизда эса... бу борада ҳал қилиниши зарур бўлган ишлар бошимиздан ошиб ётибди.

ЖУРНАЛИСТ МУЛОҲАЗАЛАРИ

Сурхондарёда ўрта махсус ўқув даргоҳлари оз эмас. Учта педагогика, учта тиббиёт билим юрти бор. Музработда қишлоқ хўжалигини механизациялаш, Узунда қишлоқ хўжалиги ўқув юрти, «Ҳазарбоғ» хўжалигида техникум фаолият кўрсатаётир. Ахир, юқоридаги биз санаб ўтган техникумларни битирган ёшлар ўзларига мос иш тополмай, бошқа соҳаларга бош суқишяпти. Кўпчилиги етти ухлаб, бир марта тушига кирмаган соҳаларда ишлаб юришибди. Шундай экан, қишлоқ хўжалигига доир юқоридаги учта техникумни, тиббиётга доир билим юртларини тезроқ коллежларга айлантириш маъқул эмасмикин? Ҳозир эса... Талаба икки йилда нимани ҳам ўрганар эди.

Бир нарсага ачиниб кетасан киши: техникумларга асосан олийгоҳларга кириш учун билими етишмаган ёшлар қабул қилинаётир. Яна бир ташвишли жиҳат шундаки, ҳамон техникумларда фан номзодлари жуда кам. Бунинг устига ўқитувчилар илмий тадқиқот ишлари билан деярли шуғулланмайдилар.

Қисқаси, техникумлар ҳозирча керак. Аммо, шу кунлардаги ҳолатида эмас. Уларнинг моддий техника ва молиявий жиҳатдан камбағаллигига барҳам бериш зарур. Шундагина ўрта махсус ўқув юртини тугаллаганлар ҳам турли соҳаларда яхши ишлаб кетишига ишонгинг келади.

Ҳозир эса... Бу ўқув даргоҳлари аросатда қолгандек.

Жовли ХУШБОҚОВ,
«Туркистон» газетасининг Сурхондарё вилояти бўйича ўз мухбири.

ҲАР БИР ИНСОН ЭЪТИБОРДА

Жондор туманида муҳтож оилаларга моддий ёрдам бериш мақсадида «Ғамхўрлик-93» дастури ишлаб чиқилди ва уни амалга ошириш бошланди. Уй қуришга қурби етмайдиган 26 нафар оилага моддий ёрдам кўрсатилди. Шунингдек, бир неча хонадонни таъмирлаш, газлаштириш ва электрлаштиришда ҳам кўмак берилмоқда.

(ЎзА мухбири).
Бухоро вилояти.

Нодира РАШИДОВА

Ватан посбони бўл

Ўғлим САРДОРБЕКка

Ўғлим, келажагим, умидим менинг
Қоматингга бир дам тикилиб қолдим.
Бўйи-бастинг расо, кўзда пок ўйинг,
Юрагим тўлғаниб хаёлга толдим.
Кап-катта йигитнинг урибди акси,
Шўхлик, эркалигинг тинибди анча.
Табиат меҳрни қилганда тақсим
Кўксингга қуёшдан солганми парча?!
Ўзим ўргилайин қошу-кўзингдан,
Жонингга тасаддуқ бўлсин бу жоним.
Кулгу аримасин асло юзингдан,
Бахтимга омон бўл, туғишган қоним.
Омон бўл, элимнинг бахти учун ҳам,
Ахир қўлингдадир эртанги кунлар.
Ахир эл бошидан кечирган ҳар ғам,
Сенинг юрагингга солар тугунлар.
Оҳ, болам, бу юрак туйган тугунлар,
Оғриғин, азобин айтсам бўлмас соб.
Элнинг боғларида яйраб қузғунлар
Кўркам диёрингни айлаган хароб.
Хурликни боболар, аждодлар билган,
Бизларга хўрликни келтирди аср.
Одамнинг қалбидан иймонни шилган —
Даврлар қилдилар бизларни басир.
Бир бурда нонимиз эди шериклик,
Аммо мол-мулкимиз эди уники.
Ердан бош кўтармай, қилдик тириклик,
Гул исин билмадик бизлар гул экиб...
Ўғлим улғайибсан, ёшлигинг гулгун,
Дарс олсин ҳатто бургутлар сендан,
Сен озод диёрнинг ўғлисан бугун
Эркин Ватан ила бир жон бўл, бир тан.
Бу Ватан сеники, сеники иқбол,
Сардор бўл, номингни эъзозлаб оқла.
Энди қўлингдадир буюк Истиқлол,
Элни ҳимоя қил, Ватанни сақла.
Дейдилар, онанинг дуоси олтин,
Буюк элга лойиқ ўғил бўлсанг бас.
Униб, ўс , халқингнинг дуосин олгин,
Шунда оналигим бўлур муқаддас!

Кўнгил

Кўнгил, жўш урасан, туғёнинг баланд,
Миямга кўчади жунбушинг зарби.
Оловли ҳислару туйғу билан банд,
Эсингдан чиқади оғриқли дардинг.
Не куйга солмайсан бир зумда мени,
Не-не изтиробдан қилмайсан воқиф.
Бошим айлантирар хаёллар елиб,
Мағрибу машриққа кетади оқиб.
Изи йўқ йўлларга бошлайсан ногоҳ,
Ўткинчи ҳисларга қиласан ошно.
Ташлолмай қоламан ўтмишга нигоҳ,
Келажак бўлади мендан мосуво.
Шунда туб-қаътингга яшириб қўйган
Ёдимни чорлайман, чақираман зор.
Унинг қанотлари, вужуди куйган,
Аммо виждонига қўнмаган ғубор.
Кўнгил, майли ёнгин, куйгил ўт бўлиб,
Қарсиллаб чақнасин ҳар бир томиринг.
Уммондек тўлқинлан ҳисларга тўлиб,
Мавжли уммонларга ўхшасин умринг.
Ва менга ўт эмас фикр бер фақат,
Фикримга денгизнинг салқинин илин.
Чунки қаловида бўлмаса санъат,
Ҳатто олов тўғри ёнмоғи қийин.

Комила КАРОМОВА

Сизни учратганим

Сизни учратганим бир қувонч бўлди,
Минг бир азоб бўлди Сизни кўрганим.
Уммонга дуч келди, довулга тўлди,
Шамолни кўрмаган кема — турганим.
Йиллар оқиб кетди қандайин Сизсиз.
Шунчалар хирами эди кунларим.
Сизнинг хаёл билан, ўй билан ёлғиз
Кундан-да ёришди менинг тунларим.
Қўрқаман, шамолни кўрмаган кемам,
Довул уммонига ғарқ бўлмасми деб.
Бунчалик ёруғни кўрмаган куннинг
Кўзлари кўр бўлиб қолмасмикан деб.
Сизни учратганим бир қувонч бўлди,
Минг бир азоб бўлди Сизни кўрганим...

* * *

Гапирмайман биринчи бўлиб,
Телефон ҳам қилмайман сира.
Ўзимга сўз бераман тўлиб,
«Сизни ёмон кўраман жуда».
Телефон жим. Киргим келмайди,
Сукунатга тўлган хонага.
Нимадандир кўнглим тўлмайди,
Ўзимга жой топмайман яна.
Телефон, жим, бу қандай қийноқ?
Юва бошлар юзимни ёмғир.
Куйдиради томчилар қайноқ
Бунча талх-ей, бунчалар тахир.
Сабрим етмас, сўнг ёлбораман.
«Телефон жим турма. Сиз қайда?»
Овоз беринг, денг: «Мен бораман,
Кўргим келди биргина жуда...»
Телефон жим турма ҳеч қачон,
Топинчим, Сиз ҳозир қаерда?
Сизни ёмон деганим ёлғон,
Сиз яхшисиз, яхшисиз жуда...
Телефон, жим турма...

Жалол ЯХШИБОЙ

Оқсарой армони

«Кимки бизнинг буюклигимизга шубҳа қилса, қурган обидаларимизни келиб кўрсин».
Амир ТЕМУР.
(Оқсарой пештоқидаги битикдан).

1

Шаҳри Кеш.
Ҳукмдор девони.
Амир Темур сўзлар,
Мирзо ёзади:
— Мовароуннаҳр бўйича
биринчи фармон.
Аввало, тангрига
минг-минг шукрлар.
Ғолиблик туғини
тутқазди бизга;
Муғуллар зулмидан
халос бўлди юрт.
Турклар озод энди
энди турклар ҳур.
Шу боис
пойтахтда —
Шаҳрисабзда
тиклансин заминда
яккаш обида.
Шундай гўзал бўлсин
таъзим қилсин ой.
Номини атайлик,
овмин: Оқсарой.

2

Оқсарой...
Хурликка қўйилган ҳайкал.
Оқсарой...
Темурнинг ойдин йўлбоши
Оқсарой...
Бағрингда дунё бўлган ҳал.
Оқсарой...
Заркокил Кешнинг қуёши.
Оқсарой!
Темурнинг саройи.
Оқсарой!
Туроннинг чиройи.

3

Оқсаройга боқаман маҳзун,
Хаёлда кўпади армонлар.
Кўзларим кўр бўлар, дилим хун,
Мунча кўп бўлмаса ёмонлар.
Оқсаройга боқаман маҳзун,
Буюк бир ҳақиқат ҳайқирар.
Уни Абдуллахон бузган кун
Ҳурлик пойдеворн йиқилар.
Туроннинг кўксида сирқирар,
Аламли, оғриқли бул сарой.
Абдуллахон, дея қичқирар
Руҳлар макон топган Оқсарой.
Кўр Абдуллахон,
Ғўр Абдуллахон!
Оқсаройни нуратган,
Шўр Абдуллахон!

4

Оқсарой армони
Кўзимни очди.
Ҳурлик пойдеворн
Энг муқаддас жой.
Ибрат олмоқ учун
Сўз дурин сочди.
Юртнинг бош қалъаси
Бўлсин Оқсарой!

Тилак

ЎҒЛИМГА

Бизга ҳам ахийри юз бурди тақдир.
Етар шунча зулм, хўрлик ва таҳқир,
Турон — шоҳлар шоҳи ўтган юрт ахир,
Ўғлим, янги куннинг Шаҳаншоҳи бўл!
Ёфас — турклар учун ота аслида,
Подшоҳлар кўп чиққан унинг наслидан,
Улар чин ошиқдир, ёрнинг васлида,
Ўғлим, янги куннинг Подишоҳи бўл!
Сени улуғладим айтиб: Бисмилло,
Яссавийнинг руҳи қўлласин илло.
Ё Темур бўларсан, ёки Абдулло,
Ўғлим, янги куннинг Наврўзшоҳи бўл!

Тўлқин РУЗИ КУЛОВ

Соғиниш

Висол юрагида яшнаган сўлим,
Гулим, сени дейман, о қандай лаззат.
Эҳ, агар кетсайдим, етсайди қўлим,
Сени бир бағримга боссам, Муҳаббат...
Юрагим сув бўлиб қалбингга оқса,
Дунё-дунёларга қоришиб йитсам.
Иқбол пешонамга омадни тақса,
Магарки омадга кўмилиб кетсам,
Бу дунё жаннатдир, муҳаббат ўша —
Ҳў, сенинг қалбингдан термулган гўша.

* * *

Гулнинг нигоҳида қалтирар шамол,
Сочингга кўмилиб ухлайди ҳилол,
Тушингда тўлғаниб куйлайди хаёл,
Тақдир тўрвасидан топган туморим.
Даҳри дун кўкида дилдирар сабоҳ,
Эзилиб, эмранар зарнигор хобгоҳ.
Кутаман, келмайсан, киприклар — сўроқ.
Тақдир тўрвасидан топган туморим.
Азоб осмонидан йиқилган шоним,
Изингда тўзондек изғиди жоним.
Ҳижрон кўрпасига бурканди оҳим,
Тақдир тўрвасидан топган туморим.

Ўзбекистон—Ватаним маним

ЭНДИ ХАЁЛ ТОНГ КАБИ ЁРУҒ

Аҳмад БОЛИБОЕВ

Тозариш

Яшилланиб боради дала,
Яшилланиб боради руҳим.
Бу ёғига буйруқ даркормас,
Табиатга вақт ўзи ҳоким.
Қирлардаги лолалар — маёқ —
Қишни енгиб чиқолган вужуд.
Юрагимда бўй чўзар гиёҳ,
Кўзларимга қайтиб кирар ўт.
Томиримда қон эмас энди,
Абри найсон тўлиб оқади.
Ўйларим ҳам мусаффо, тоза,
Пок ҳисларим Сизга юқади.
Яшаш завқли, яшаш ёқимли,
Қафаслардан қушлар учириб,
Яхшиларга элдош бўлиб ва
Ёмонларни бир-бир кечириб...

Нилуфар ТОШПУЛАТОВА

Остона

Яқинлашган сари тўй, висол они
Қизни энтиктирди ажиб бир туйғу.
Лекин остонани тарк этар чоғи
Барибир, барибир йиғлаб кетди у.
Севги қанотида учаркан масрур,
Келинчак олади бир нарсани тан.
Оёқ остидаги остонада ҳам
Буюк Ватан меҳри бор экан...

Айрилиқ

Ёмғир ёғар тепамдан шаррос,
Осмон қора кийиб йиғлайди.
«Наҳот сендан айрилганим рост?»
Аччиқ савол қалбим тиғлайди.
Кўзларимда ҳалқа-ҳалқа ёш,
Юрак эса дардли бўзлайди.
Олиб кетдинг бу кун қайга бош,
Нигоҳларим сени излайди.
Наҳот энди қаршимда йўқсан,
Хаёлимда кезасан фақат!
Сен кўксимга қадалган ўқсан,
Шуни раво кўрди муҳаббат.
Ёмғир ёғар тепамда шаррос,
Осмон қора кийиб йиғлайди.
«Энди тўкма кўз ёшингни бас,
У ҳеч қачон қайтиб келмайди.
Афсус!..»

Муқаддас ЮСУПОВА

Табиат сеҳри

Маъюс ўйлар исканжасида,
Тор хонада ўтирардим жим.
Бебош хаёл кезиб дарбадар,
Оташ бўлиб ёнарди руҳим.
Ғичирлаб очилди дераза,
Майин еллар эсди уфуриб,
Вужудим бир сесканди шу он,
Қалбимга илиқлик кирди гупириб.
Атрофга қадалди оғир нигоҳим,
Дарахт япроқлари чапак чаларди.
Майсалар рақс тушар, гўёки —
Табиатдан куй таралларди.
Хонани мен ёлғиз қолдириб,
Кўча бўйлаб ҳоргунча кездим.
Гўзалликнинг куч-қудратини
Яна бир бор ўзимда сездим.
Энди хаёл тонг каби ёруғ,
Ўйлар ҳам саҳардек покиза...

Ўроз ҲАЙДАР

Доялик қилган тунлари юлдузга

Воҳ, у аёлми?!
Ёлғизлик туққан уни,
соч каби чувалган умрин йўлларн.
Доялик қилган у тунлар юлдузга,
Болам, деб суйган-а уларни.
Гўдакни соғинган бўлиқ кўкраги
юмшаб-да,
ҳўл этган сийнасин ҳар гал,
йиғласа,
Кўз ёшга айлангуси Ой,
жилмайса,
қуш бўлиб учгусн Зуҳал.
Тунга мотам тутиб,
кундузни алқаб,
қуёшни тангадай ўйнатиб қўлда,
ойни бешик қилиб тебратган аёл...
Гўё қолган каби
Сувсираб чўлда
Ташнаҳол боқаман,
кўзим кўкида
уммонлар чайқалиб кўтарур тўфон.
Чақмоқдай ушалиб, ситилиб тандан
олов тулпорларга айланади жон.

Ёлғизлатиб қўйдик
О, сени Ватан,
Айюб сабри бордир беморлигингда.
Аразлаб ярашган ота-боладай
гина-кудуратни унутгил бунда.

Шундоқ ҳам кўзимнинг селоби куйик,
Фироқ ўти кўксим ташлаган тилиб.
Аёлни суйгандай суяйин Ватан,
Соғинчдан юрагим кетсин тўкилиб.

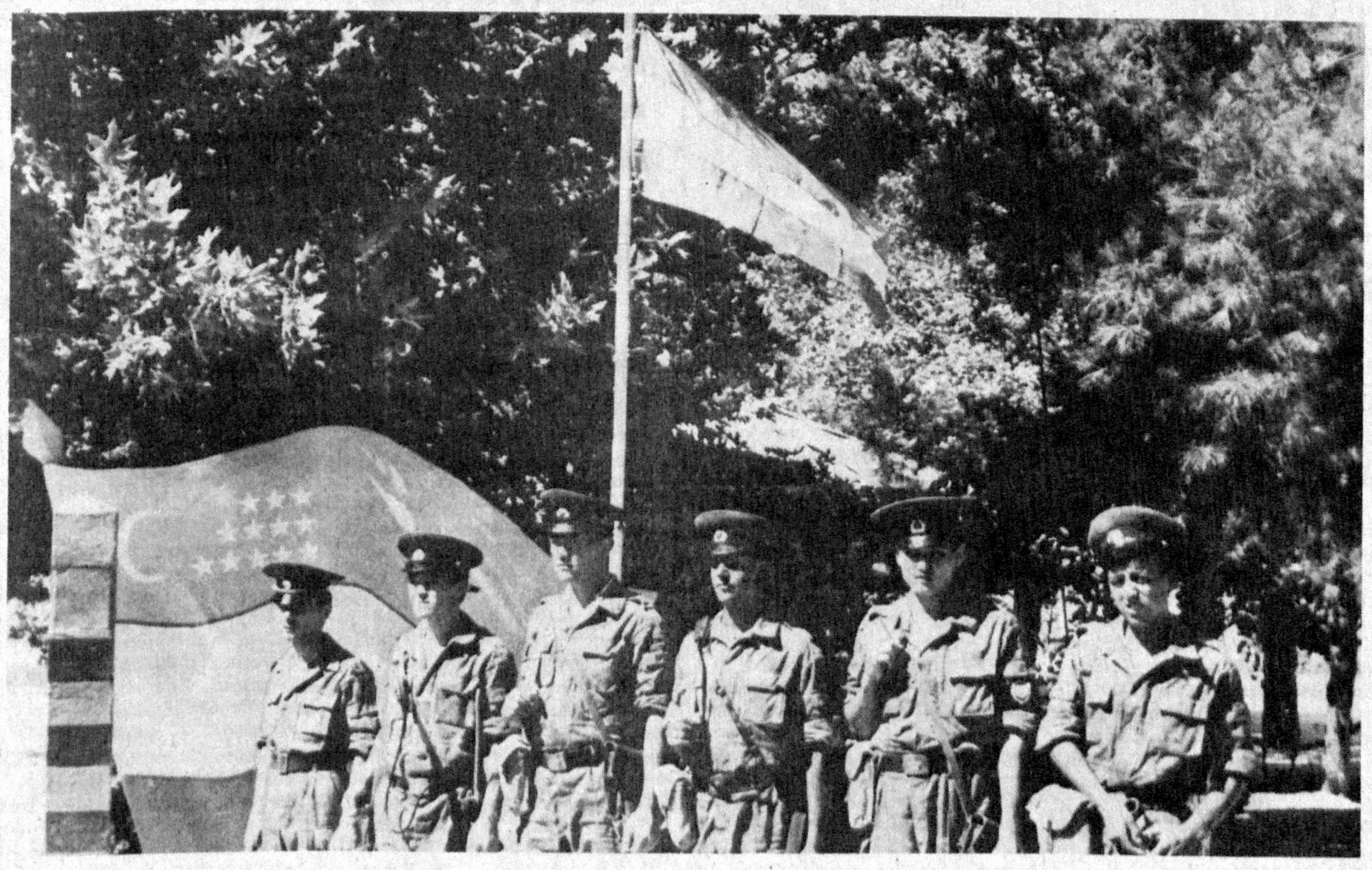

Авваллари мактаб партасиданоқ бизга „«Ватанинг қаер дея сўрасалар, Ватаним — СССР дея жавоб қайтар», деб ўргатишган. Биз ҳам жаҳонда тенги йўқ, доим «биринчи» бўлиб келган СССРга мадҳиялар айтдик. Унинг «улуғ» номи билан фахрландик. Афсуски, касалини яширсанг, иситмаси ошкор қилар экан. Коммунистик мафкуранинг асл қиёфаси йиллар ўтиши билан ўзини тобора намоён қила бошлади. Гигант Советлар Иттифоқи ҳам парча-парча бўлди.

Энди Ўзбекистон йиллаб орзу қилган мустақиллигини қўлига киритди.

Энди унинг фарзандлари қаддиларини ғоз тутиб, «Биз Ўзбекистоннинг ҳимоячиларимиз» дея айта оладилар. Ушбу суратда сиз ана шундай йигитларни кўриб турибсиз. Улар Ўзбекистоннинг жанубий чегараларини қўриқлайдилар.

И. ХЎЖАЕВ тасвирга туширган (ЎзА).

ҲАМКОРЛИКНИНГ ОЙДИН ЙЎЛИ

Иқтисодни ривожлантиришда транспортнинг аҳамияти катта. Аслида, дунёга чиқишнинг, олди-соттини ривожлантиришнинг энг қулай йўли сув транспортидир. Лекин, шундай мамлакатлар борки, катта сув йўлларига эга эмас. Ўзбекистон ҳам шундай давлатлар сирасига киради. Бундай вазиятда автомобиль транспорти юк ташишнинг қулай воситаларидан бирига айланади. Мустақил Ўзбекистон раҳбарияти бу йўналишдаги ишларни ривожлантириш учун жиддий саъй-ҳаракатлар қилмоқда.

Ўзбекистон мавжуд автомобиль ва темир йўллари билан Туркманистон ва Эрон орқали Туркияга, Арабистон денгизи ва Форс кўрфазининг йирик бандаргоҳларига чиқиши мумкин. Ўзбекистоннинг Эрон, Покистон Ислом Республикалари ҳамда Туркия томонидан иқтисодий-маданий, илмий-техникавий ҳамкорликни таъминлаш мақсадида тузилган минтақавий Иқтисодий Ҳамкорлик Ташкилоти(ИХТ)га аъзо бўлиб кириши бу борада катта имкониятларни юзага келтирди. Эндиликда жумҳуриятимиз Ўрта Осиёдаги темир йўллардан фойдаланиб, Красноводск ва Боку портларига, Жулфа бекати орқали Форс кўрфази ва Туркияга, ундан Оврупога чиқишни режалаштирмоқда. Афғон тупроғида тинчлик барқарор бўлгач, юкларни темир йўл ёрдамида Термизгача олиб бориб, у ердан Афғонистон автомобиль йўллари орқали керакли манзилларга етказиш мумкин. Режадаги Тошкент — Ашгабат — Гаудон — Божигарон — Машҳад — Зоҳидон — Кермон, Тошкент — Ашгабат — Машҳад — Зоҳидон — Кветта йўналишларини кузатадиган бўлсак, йўлларнинг асосий қисми бевосита Туркманистон ва Эрон билан боғлиқлигини кўришимиз мумкин. Келажакда Туркманистон ва Эронни бир-бирига боғлайдиган Тажан — Серахс автомобиль йўли қадимдан илдизи бир бўлган Марказий Осиё мамлакатлари учун дунёга чиқишнинг катта йўналишларидан бири бўлиб қолиши шубҳасиз.

Ўз-ўзидан савол туғилади, дунёга чиқишнинг аниқ, пухта режалари мавжуд экан. Узоқ манзилларга юкларни ташишга қодир транспорт воситаларимиз етарлими?

Ҳисоб-китобларга қараганда, мавжуд транспорт воситалари бу талабнинг 50 фоизини қондирар экан. Юк ташишга мўлжалланган автомобиллар эса бизда ишлаб чиқарилмайди. Собиқ империя таркибида бўлган деярли барча республикалар етмиш йил давомида Россия машинасозлари инъомига кўз тикиб яшаган. Ҳозир эса уларнинг нархи осмонга чиқиб кетди. Жумҳурият транспорти тармоғини ривожлантиришнинг бирдан-бир йўли хорижий мамлакатлар билан ҳамкорлик қилиш бўлиб қолди. Ўзаро келишувга, имзоланган савдо ва иқтисодий шартномаларга мувофиқ Германиянинг дунёга машҳур «Мерседес бенц АГ» фирмаси юк ташийдиган машиналар ишлаб чиқаришда Ўзбекистон билан ҳамкорлик қиладиган бўлди. Хоразм вилоятининг Дўстлик шаҳрида ана шу мақсадга хизмат қилажак қўшма корхона тез суръатлар билан барпо этилмоқда.

Амалий, ҳар икки томон учун фойдали муносабатларни қадрлайдиган Германия июнь ойининг ўрталарида «Мерседес бенц АГ» фирмасининг вице-президенти Р. Шарвехтер бошчилигидаги делегацияни Ўзбекистонга юборди. Улар қўшма корхона қурилаётган жойни бориб кўрдилар, «Сельхозмаш» концерни билан ўзаро муносабатларнинг узоқ муддатга мўлжалланган режаларини келишиб олдилар.

Белгиланган ишларнинг ҳаммаси ўз муддатида якунланадиган бўлса, шу йилнинг охиригача Ўзбекистонда юк ташийдиган 100 та автомобиль ишлаб чиқарилади. Р. Шарвехтер ишни икки босқичда, дастлаб керакли техника воситаларини, асбоб-ускуналарни, машина учун керак бўладиган эҳтиёт қисмларни олиб келиб, кейин бевосита маҳсулот ишлаб чиқаришга киришиш ниятида эканликларини айтди. Ўзбекистонлик мутахассислар машина ойналари, ғилдираклари, пластмасса ишлатиладиган эҳтиёт қисмлари, ўриндиқ қопламалари учун зарур хом ашёларнинг ҳаммаси республикамизда мавжудлиги, уларни шу ернинг ўзида ишлаб чиқариш Германиядан ташиб келтиришга нисбатан бир неча баробар арзон тушишини таъкидлашди. Хуллас, излаган имконият ҳам, хом ашё ҳам топади бу юртда. Гап уларни улуғ мақсадларга йўналтиришда, холос.

Республикамизга ташриф буюраётган делегацияларнинг қадами узилмаяпти. Демак, юртимиз хорижликларни қизиқтирмоқда. Кореянинг «Дэу» фирмаси билан тузилган шартномалар кучга киряпти. Италиянинг «Свисситал» фирмаси ҳамда Чехия билан юк ташийдиган автомобиллар ишлаб чиқариш бўйича ўзаро музокаралар олиб борилмоқди. Хуллас бу соҳада ҳам кенг қамровли ишлар давом этаётир. Умидимиз шуки, автотранспорт ва йўл қурилиши соҳасидаги ҳамкорлик тез кунларда бизни ойдин манзилларга бешикаст етказади.

Дилшод ҚАЮМОВ,
ЎзА шарҳловчиси

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР · ХАБАРЛАР · ҲОДИСАЛАР

КЕЧА · БУГУН · ЭРТАГА

● КЕЧА Вильнюсда Риббентроп — Молотов иштирокида қабиҳ ниятли шартнома имзоланган куннинг 53 йиллиги муносабати билан намойишлар бўлиб ўтди. Намойиш қатнашчилари Россия ҳукуматининг Қуролли Кучларини олиб чиқиб кетишни вақтинча тўхтатиб туриш ҳақидаги қарорига қарши норозилик ҳам билдирдилар.

● АБХАЗИЯДА икки йилдан буён давом этган биродаркушлик уруши тинч йўл билан ҳал этилмоқда. Грузия ўзининг барча ҳарбий техникасини Абхазиядан олиб чиқиб кетишни ўз зиммасига олган. Кечаги кунгача Грузия томони бу ишларнинг асосий қисмини уддалади.

● МОСКВАДА ҳам кўпгина йирик хорижий мамлакатлар пойтахтларидаги сингари ер остида улкан савдо «шаҳарча»лари пайдо бўлади. Агар Твер кўчаси остида қуриладиган ана шу «шаҳарча» лойиҳаси тасдиқланса, уч йилдан сўнг меҳмонлар унинг кўчаларида сайр қилиб, дўконларидан истаган молларини харид қилишлари, ресторанларида (агар чўнтаги кўтарса) бемалол тамадди қилишлари мумкин.

● АМРИҚО Марказий Разведка Бошқармаси суиқасд қилинган АҚШ Президенти Жон Кеннедининг ўлими билан боғлиқ бўлган 23 минг варақдан иборат ҳужжатларни ошкор этмоқчи эканлигини маълум қилган.

● АЛБАНИЯДА собиқ коммунист раҳбарлар қамоққа олинди. Албания меҳнат партияси Марказқўмининг собиқ биринчи котиби, Албаниянинг собиқ Президенти Рамиз Алия мамлакат пойтахти Тиранада қамоққа олинган. Унга давлатнинг кўплаб маблағини суиистеъмол қилган деган айб қўйилмоқда.

ДАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

СИНГАН КЎЗОЙНАК — 6 МИНГ ДОЛЛАР

● ЯҚИНДА машҳур каратэ устаси, марҳум Брюс Лининг беваси Линда Кадуэлл АҚШнинг Калифорния штатидаги Беверли-Хилс шаҳрида Брюс Лининг шахсий буюмларини очиқ савдога қўйди, деб хабар беради ИТАР-ТАСС мухбири. Буни қарангки, Брюс Лининг ихлосмандлари ҳалиям кўпдан-кўп экан. Очиқ савдога қўйилган ҳатто синиқ кўзойнакни ҳам талаб кетишди. У 6 минг долларга пулланди.

Бу кўзойнакни Брюс Ли 60-йилларда ишсиз юрган пайтларида ташлаб юборишга кўзи қиймай, тақиб юрган. Савдога шунингдек, Брюс Лининг ҳайдовчилик гувоҳномаси, кундалик дафтаридан бир варақ ва бошқа буюмлар келтирилган.

Ҳайдовчилик гувоҳномаси даставвал 1200 доллар қилиб белгиланди, аммо очиқ савдода нархи 8 минг долларгача кўтарилди ва сотилди. Кундаликнинг бир варағи эса 29 минг долларга чиқди.

ЕЛКАНЛИ СОЛДА АМРИҚОГА

● МАЪЛУМКИ, ҳозирги кунда Амриқо қитъасини ким очганлиги борасида қизғин тортишувлар кетмоқда. Бир гуруҳ олимлар Амриқони Христофор Колумб очган дейишса, айримлари қадимги хитойликлар биринчи бўлиб кашф этишган дейишмоқда. Ҳатто бу фаразни, яъни қадимги хитойликлар очганлигини амалда синаб кўрсатмоқ учун британиялик таниқли саёҳатчи-тадқиқотчи ва ёзувчи Тим Северин ўзининг 6 нафар ҳамроҳи билан бамбукдан ясалган елканли солда Гонконгдан йўлга чиқишди ва Амриқогача бемалол етиб боришди. Бу билан қадимги хитойликлар Амриқога Христофор Колумбдан 1700 йил муқаддам келишган деган фаразни амалда тасдиқламоқда, деб хабар беради АП агентлиги.

Ноёб касб эгалари

ЯНА ҒИЖЖАК САДОЛАРИ ЯНГРАЙДИ...

Бухоро вилоят халқ ижодиёти ва маданий-маърифий муассасалар илмий-услубий марказида янги устахона очилди. Бу ерда қадимий миллий мусиқа асбоблари қайта тикланади ва таъмирланади. Моҳир уста Каромат Муқимов қўли гуллиги туфайли чанг, ғижжак, танбур, дутор ва бошқа созлар қайтадан дунёга келмоқда. Уларнинг кўплари ўтган асрларда ясалган.

Устанинг сўзларига кўра, созларга қараб, Бухоронинг Шарқдаги бошқа минтақалар билан маданий алоқалари тарихини кузатиш мумкин. Бухоро кўп асрлар давомида «Буюк ипак йўли»даги йирик марказлардан бири бўлган. Шарқ қадимдан ижрочилик маҳорати, мусиқа маданияти билан машҳурлиги маълум. Бухороликлар ҳозир авайлаб сақлаётган кўпгина созлар бу ерда турли мамлакатлардан — Афғонистон ва Эрондан, Туркия ва Хитойдан келтирилган...

Каромат ака бу касб билан 18 йилдан буён шуғулланади. Хуллас, катта тажриба орттирган. Унга кўпчилик мурожаат қилади. Алоҳида қимматга эга бўлган созларни бу ерда янгиларига алмаштириш ҳам мумкин. Энг қадимги созлар эса, музей экспонатлари сифатида сақланади. Балки, яқин келажакда бу қадимий шаҳарда яна бир музей — қадимий созлар музейи пайдо бўлар.

Устанинг орзуси — бизнинг давримизгача етиб келмаган чолғу асбобларини қайта тиклаш. Бунинг учун кўп куч ва вақт талаб қилинади, турли манбаларни, адабиётларни ўрганишга тўғри келади.

Каромат ака тажрибасини ва маҳоратини шогирдларига ўргатмоқда, шогирдлар ҳам устоз каби бу ноёб касбга меҳр қўйишган.

И. ГРЕБЕНЮК,
ЎзА мухбири.

Газета саҳифаланаётганда:

УҚУВЧИЛАРГА СОВҒА — 10 МИЛЛИОН

Дунёда қалби қуёш, қўли очиқ одамлар анчагина. Кенжабой Эрдошев раҳбарлик қилаётган «Ўзнефтгаз» қазиб чиқариш давлат ҳиссадорлик бирлашмаси жамоасининг юзлаб ишчилари ҳам шулар тоифасидан.

Яқинда жамоа аҳли бир хайрли ишга қўл уришди. Улар Юнусобод туманидаги 122-мактабга 10 миллион сўм совға қилишди.

— Ҳомийлари миз ҳимматидан беҳад мамнунмиз, — дейди мактаб директори Мўътабар Хўжаева. — Бу маблағни ўқув даргоҳи биносини жорий ремонт қилишга, кўргазмали қуроллар сотиб олишга сарфлаймиз. Ўқувчиларимиз эса бу ғамхўрликка жавобан фанларни аъло баҳоларга ўзлаштиришга ҳаракат қиладилар.

ХОРАЗМДА РАДИОПРИЁМНИК ЧИҚАДИ

«Электромаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси таркибига кирадиган Урганчдаги «Маяк» заводининг мутахассислари митти чўнтак радиоприёмнигининг намуна нусхасини чиқардилар. Жамоа яқин кунларда уни кўплаб ишлаб чиқара бошлайди.

Радиоприёмникнинг барча техник ҳужжатлари «Маяк»нинг ўзида тайёрланган. Мутахассисларнинг фикрига қараганда, бу митти радиоприёмник барча талабларга жавоб беради ҳамда ҳамдўстлик мамлакатлари заводларида ишлаб чиқарилаётган шу хилдаги маҳсулотлардан қолишмайди.

Бу янгилик тезда ўз харидорини топишига шубҳа йўқ.

(Ўз мухбиримиз).

Келгуси сонда:

- «БИР РУБОБНИНГ ИККИ ТОРИ»
- ДИЛАФРУЗ БИЛАН УЧРАШУВ

Қадрият

ЯХШИЛАР КЎП ДУНЁДА

Ҳаёт жуда қизиқ-да! Баъзан дунёда соғиниш, соғинтириш ҳисларининг борлигига шукр қилгинг келади.

Одатда, вилоятлардан келиб пойтахтда яшаётган ижодкорларни йўқлаб келувчилар кўп бўлади. Баъзан тонгда, баъзан ярим тунда эшик ёки телефон қўнғироғи жиринглайди. Кутилмаган меҳмонларнинг аксарияти ё ўқишга кирувчилар ёки бирор жиддийроқ юмуш билан Тошкентга йўли тушган одамлар бўлади.

Очиғини айтсам, мен ҳам баъзан келди-кетдилардан чарчаганман. Гоҳи дастурхонимизнинг ғариблиги ёки бошқа бир сабаблар туфайли ҳижолат чекиб, ўз уйимда ўзимни қўярга жой тополмай юрган пайтларим ҳам бўлган. Лекин қизчам ҳамиша уйга биров келса хурсанд бўларди. Агар бирор ҳафта меҳмонсиз қолсак, «Ая, нега уйимизга ҳеч ким келмай қўйди? Биз ҳамманинг эсидан чиқиб қолдикми?», деб безовта бўла бошларди. Ҳа, биз болалардан кўп нарсани, айниқса, одамийликни, ҳар қандай шароитда ҳам ўзини тетиқ тута билишни ўрганишимиз керакка ўхшайди.

Ҳозир бошқачароқман, меҳмон келса болаларим қатори суюнаман. Юмушларим қолиб кетаётганидан ҳам ғашланмайман. Киши бора-бора одамларга, одамларнинг меҳрига, эътиборига эҳтиёж, ташналик сеза бошларкан ўзида...

Илгарилари бу одамлар юмушлари бўлмаса икки дунёда ҳам бизни йўқлаб келишмасди деб хуноб бўлардим. Ҳозир ҳаддилари сиғиб эшигимизни қоқишаётганидан кўнглим кўтарилади. Одам бошига иш тушган пайтлардагина синалади, йиллаб ахтарган дўстларини оғир кунларда учратади.

Баъзан поезддан тушишимизда бир марта юкимизни кўтаришиб, қуллаб юборган одамни ҳам кўргинг келади, исмини, чеҳрасини эслашга ҳаракат қиламан.

Биз гоҳо дунёда яхши одамларнинг кўплигига шубҳаланамиз. Лекин бу хавотиримиз беҳуда. Агар яхшилар, яхшиликлар шунчалик кўп бўлмаганида, ҳаёт бу қадар ширин бўлмасди.

Мен боя дунёдан соғиниш, соғинтириш ҳисларининг борлиги яхши дедим. Лекин бу туйғуларга қарама-қарши унутиш, унутилиш ҳислари ҳам бор-да! Баъзан биргина гуноҳи, биргина қалтис ҳаракати ёки ўйламай айтган бир оғиз ножўя гапи туфайли бутун бир бошли одамни ёмонотлиққа чиқариб қўямиз. Ундан кўрган яхшиликларимиз, эшитган яхши гапларимизни бир зумда хотирамиздан ўчириб ташлаймиз. Кечиришга ёки кечирим сўрашга бўйнимиз ён бермайди...

Менинг назаримда, одамлар фақат келажак ҳақида ўйлайвермай, хотира дафтарларини ҳам варақлаб гурсалар яхши бўларди.

Ҳеч эсимдан чиқмайди, олий билимгоҳда араб тилидан сабоқ берган муаллимимиздан кутилмаганда мактуб олганим. Китобим чиққани билан табриклаб, домламиз жуда илиқ ва самимий хат ёзибдилар. Ўшанда устозимизнинг мени унутиб юбормаганлигидан ҳайратланибми, қувонибми, бир неча кунгача хатни ёнимда олиб, қайта-қайта ўқиб юрдим. Албатта, бундай пайтларда кишининг кайфияти яхши бўлади. Ишлари ҳам юришади.

Зотан ҳаёт кутилмаган меҳмонлари, ўнқир-чўнқир йўллари, ғалати саргузаштлари билан гўзал.

Демак, биз қадрдонларимизни эслаш, соғиниш билангина чекланмай, уларни қидиришимиз, лоақал икки энлик мактуб билан бўлса-да, йўқлаб турмоғимиз керак экан. Акс ҳолда, уларни бутунлай йўқотиб қўйишимиз ҳам мумкин.

Замира ЭГАМБЕРДИЕВА.

«ГУЛИСТОН»ДА МУШОИРА

Истиқлолимиз икки йиллиги байрамини қишлоқ аҳли ҳам шоду хуррамлик билан кутиб олмоқда. Тошкент вилоятининг Ўртачирчиқ туманидаги «Гулистон» жамоа хўжалиги меҳнаткашларининг маданиятимиз намояндалари билан учрашуви қутлуғ тўйнинг дебочаси бўлди.

Ўзбекистон Олий Кенгаши маданият ва маданий меросни асраш масалалари қўмитаси раиси, ёзувчи Примқул Қодиров йиғилганларга истиқлол туфайли ижтимоий ҳаётда катта ўзгаришлар содир бўлаётгани, миллий қадриятлар тикланаётгани, мустақиллик рамзи — давлат байроғимиз, туғро ҳамда мадҳиямизга эга бўлганимиз ҳақида гапирди.

Шундан кейин мушоира бошланди. Эл севган қаламкашлар — Ойдин Ҳожиева, Гулчеҳра Жўраева, Муҳаммад Юсуф она юрт, меҳнаткаш инсон ва меҳр-муҳаббатни улуғловчи шеърларидан ўқиб берди. Севимли хонандалар Матлуба Дадабоева, Ортиқ Отажоновнинг қўшиқлари, «Сатира» театрининг ичакузди томошалари ҳаммани хушнуд этди.

Г. НУРМУҲАМЕДОВА,
ЎзА мухбири.

Муҳаммад АМИН суратга олган.

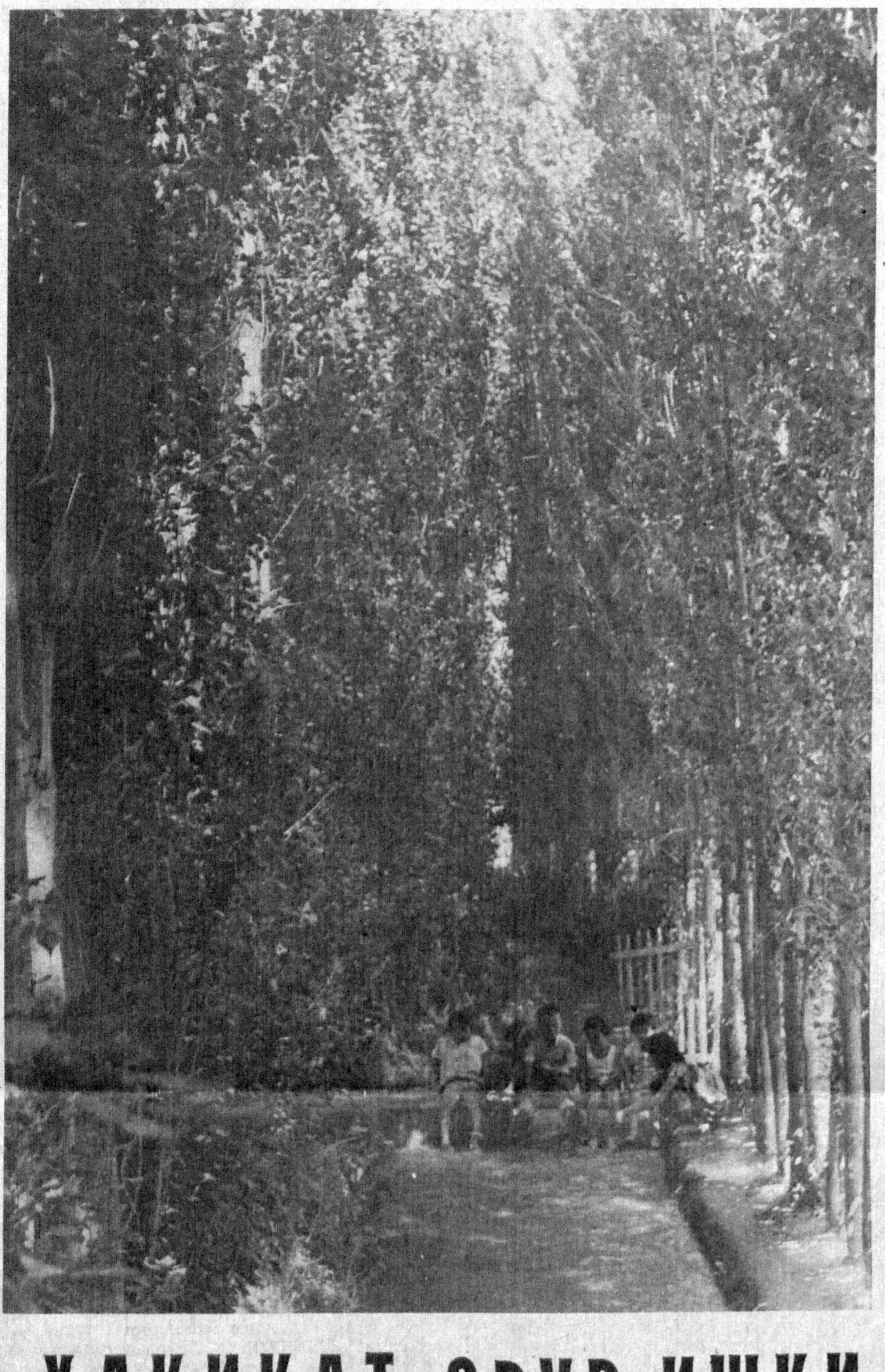

ҚИШЛОҚ ФАЙЗИ УЗГАЧА.

«РАМЗИ ҲАҚИҚАТ ЭРУР ИШҚИ МАЖОЗ»

Моҳларойим Нодира ислом динига самимий эътиқод қўйган, тасаввуф маслагига меҳр боғлаган комила мусулмон шоира эди. Нодира ислом ва тасаввуф йўналишида катта китоблар яратмаган, тафаккур тарихида из қолдиргулик кашфу кароматлар кўрсатмаган бўлса-да, давлат арбоби сифатидаги фаолиятини бу эзгу йўлда шу қадар фидойилик билан сафарбар этдики, унинг саъй-ҳаракати натижасида дин ҳамда миллат такомили учун табиий шароит вужудга келди. Шоиранинг амалий фаолияти назарий ва маърифий ютуқлар омили бўлди. Нодира ушбу тарихий хизматларини ўз дебочасида ифтихор ва қониқиш ҳислари билан ёзади: «Уламойи дин ривожлариға имдод еткурдим, то шаръи шариф ривож топти, зуҳд аҳлиға ихлос ва ақидатан зоҳир қилдим, то дин ва миллат камол топти. Фазлу дониш қабиласиға шафқат ва марҳаматдин онча иноятлар кўргуздумким, эътибор даражасиға тараққий қилдилар. Сойил ва гадоларни талаблариға еткуруб, карам ва эҳсон эшикидин ноумид юбормадим. Мусҳафи шариф ва кутуби диний ва расойили яқиний кўп ёздурдим. Барчасин холисанлиллоҳ вақф қилдим». Бундай ифтихор изҳори Нодира ғазалларида ҳам садо беради:

Дин Нодирадин камол топди,
Иқбол рафиқу мулки обод.

Юқоридаги сингари савоб ишларни амалга ошириш Нодира фаолиятининг қатъий шиорига айланган эди. Унинг:

Айлағил обод тавфиқу
адолат мулкини,
Комила, мавло йўлида
ҳиммати мардона тут,

байти мазкур шиорнинг бадиий ифодасидир.

Дарвоқе, бир муштипар аёл шунчалар мардонавор ҳимматга қодир экан, у ҳар қанча ифтихорга сазовордир. Биз Нодирадек қадриятларимизни кўкка кўтаришимиз, сўнгги асрда топталган ва барҳам топган миллий ифтихоримизни авлодлар маънавиятида қайта тикламоғимиз зарур.

Нодира девонида ислом дини арконлари, пайғамбару саҳобалар, шариат ва ҳадиси шариф тўғрисида талай шеъру тимсоллар мавжудки, уларни ўрни билан, имкон доирасида тадқиқ этмоқ зарур.

Нодира муҳаббат тасвирининг фидокор устасидир. Унингча, одам муҳаббат ихтиёр этганидагина чинакам комил инсон қиёфасини касб этиши мумкин. Шоиранинг ихлос-эътиқодича, «гул сайри» ҳам, «фикри баҳор» ҳам, жаҳоннинг жами ҳузур-ҳаловатлари ҳам «васли ёр» воситасида муяссар бўлади.

На гул сайр айла, на фикри
баҳор эт,
Жаҳондин кеч, хаёли
васли ёр эт.
Муҳаббатсиз киши одам
эмасдур,
Гар одамсан, муҳаббат
ихтиёр эт.
Куйиб, эй Нодира, олам
элиға
Муҳаббат шевасини
ошкор эт.

Хўш, Нодира ёна-ёна таърифу тавсиф этгани қандай муҳаббат ўзи? Шоиранинг бир тоифа замондошлари бу ишқни мажозий, яъни дунёвий муҳаббат ўрнида тушунганлар ва муаллифни мусулмон ахлоқию мафкурасига итоатсизликда айблаганлар. Муҳаббат мадҳини ман этганлар. XX асрдаги ворислари эса шоира муҳаббатномасини замонавий даражада дунёвийликка йўйиб улуғладилар. Аслида эса, бу шоира ишқининг бирёқлама талқини эди. Шоира мана бу байтда ўзи мансуб ишққа қисқа, аммо аниқ, теран изоҳ ва таъриф берган:

Маъни муҳаббат на қилурсан
манга,
Рамзи ҳақиқат эрур ишқи
мажоз.

Нодиранинг ушбу шарҳи кўпгина улуғ мутасаввуф шоирларимизнинг мумтоз адабиётдаги ишққа берган изоҳ ва таърифларига мувофиқ келади. Дарҳақиқат, барча мутасаввуф шоирларимиздаги сингари, Нодира ижодида ҳам ишқи мажоз, яъни инсоннинг инсонга бўлган муҳаббати рамзий маънога эга. Унинг шеърларида ишқи мажоз ҳақиқий, яъни илоҳий ишқнинг рамзидир.

Нодиранинг ишққа фалсафий муносабати, қатъий ва барқарор нуқтаи назари Алишер Навоий дунёқарашига мос келади. Навоий ўзининг ишққа муносабатини шундай изоҳлаган эди:

Гар Навоий йиғласа, ишқинг
мажозийдур дема
Ким, назар пок айлагач, айни
ҳақиқатдур мажоз.

Ёки:

Мажоздин манга мақсуд эрур
ҳақиқий ишқ,
Нединки, аҳли ҳақиқатқа
бу тариқат эрур.
Мажоздин чу ҳақиқатқа
йўл топар ошиқ,
Қилур мажозни нафъ улки
беҳақиқат эрур.

Навоийнинг ушбу изоҳлари бутун ўзбек тасаввуфий адабиётидаги ишқ фалсафаси нуқтаи назари (концепцияси)ни шарҳлай олади. Мумтоз адабиётимизда икки хил ишқ — мажозий ишқ ва ҳақиқий ишқ тушунчалари мавжуд. Мажозий ишқ — инсоннинг инсонга, табиатга, борлиққа ҳаётий, дунёвий севгисини англатади. Ҳақиқий ишқ эса инсоннинг вужуди мутлаққа, яратганга, Оллоҳга муҳаббат туйғуларини ифодалайди. Бу иккала ишқ турини алоҳида ажратиш ёхуд бир-бирига қарама-қарши қўйиш каби янглиш нуқтаи назар ўтмишда ҳам бор эди, ҳозир ҳам мавжуд. Ўтмишда ишқи илоҳий васфини фақат мажозий ишқ дея тушуниб, шоирларни даҳрийликда айблаш тамойили кузатилса, XX асрда, аксинча, илоҳий ишқ куйчиларини ўшандай бирёқлама тушуниб, даҳрийликда улуғлаш ғояси етакчилик қилди. Сохта ва сунъий «дунёвий адабиёт» тушунчаси ҳамда атамаси ана шундай ғоя маҳсули сифатида майдонга келди. Лутфий, Атоий, Саккокий, Гадойи каби забардаст мутасаввуф алломалар фаолият кўрсатган бутун бошли бир давр XV аср биринчи ярми ўзбек адабиёти (илм-маърифатда, маорифда) дунёвий адабиёт деб юритилди. Ушбу дунёвийлик тамойили сунъий равишда тадрижий такомил топтирилиб, кейинги давр адабиёти, Нодира ижодиёти ҳам, дунёвийлаштирилди. Аслида, дунёга меҳр боғлаш, дунёдорлик, дунёпарастлик ўзбек мумтоз адабиёти намояндалари табъига тамоман тескари эди.

Моҳиятан, яратилмишга ишқ боғлаш — яратувчига муҳаббатнинг рамзи эди. Негаки, заррада қуёш акс этганидек, яратилмишда яратувчи жамоли жилвагар ва мужассам эди. Яъни, мажозий ишқ ҳақиқий ишқнинг рамзий бир кўриниши, холос. Навоий айтмоқчи, назари пок, руҳан ва маънан баркамол инсонгина мажоз ишқини ишқи ҳақиқий даражасида улуғ ҳамда мўътабар тута олади. Бундай киши учун мажоз ишқи Ҳақ ишқининг ўзгинасидир, чунки заррага муҳаббат унинг асл манбаи бўлмиш Қуёшга муҳаббатни ҳам айнан англатади. Инсоний ишқни куйлашдан мақсад илоҳий ишқни улуғлашдир. Тасаввуф аҳли учун бу бир йўл, услуб эди. Мажозий ишқ Ҳақ муҳаббатини қозониш йўлидаги бир босқич бўлиб, солик ишқи ҳақиқийга шу босқич орқали йўл топган. Савол туғиладики, моддий дунёда яшаган, оила қурган, ва фарзандларига меҳр-муҳаббат билан яшаган ижодкорлар наҳотки фақат Ҳақ ёди билан ижод этган ёхуд танҳо Тангри таоло васлинигина куйлаб ўтган бўлсалар? Айниқса, Нодира сингари оилапарвар сиймолар ижодидаги илоҳий ишқ талқини шундай қалтис саволга дучор келиши мумкин. Бунга жавобан, айтиш мумкинки, қуёшга муҳаббат унинг заррасига бўлган ишқни инкор этмайди, аксинча, қуёшга муҳаббат зарраларга муҳаббатни ҳам қамраб олади. Яратувчига бўлган муҳаббат унинг ижодига, яъни яратилмишга боғланган муҳаббатнинг такомиллашган, баркамол, олий намунасидир. Навоий таъкидлашича, ошиқ мажоз орқали ҳақиқий ишққа йўл топади. Ҳақиқий ишқ шайдолари бўлмаган кишиларгина мажозий ишқни ҳам инкор этадилар.

Нодира наздида ишқсиз дину мазҳабга берилиш комил мусулмонликка олиб бормайди. Ишқу муҳаббат ошиқнинг дину мазҳабига айлансагина, у камолот қозонади:

Қил, Нодира, муяссар шўри
жунун жаҳонда,
Ишқу муҳаббат ўлди ошиққа
дину мазҳаб.

Шоиранинг лирик қаҳрамони парвонавор ошиқлик талабгори. Унингча, чинакам ошиқ қуруқ даъво билан чекланмасдан, шамъдек куймоқ, парвонадек оловда ўртанмоқ хислатига, қудратига эга бўлиши керак. Шунда унинг муҳаббати ҳусни ишқ даражасига кўтарилади, кули кўзларга тўтиё бўлади.

Тасаввуфда парвонадек куймак, олам элига муҳаббат шевасини ошкор этмак демакдир. Нодира лирик қаҳрамони руҳиятида бу омонат, ўткинчи, фоний дунёга қаттиқ меҳр боғламаслик, унинг ҳузур-ҳаловатларидан воз кечиш, асл мояга интилиш, Тангри дийдорига талпиниш тамойили кучли. Бундай қарашнинг нозик бадиий ифодасини қуйидаги сатрларда кўришимиз мумкин:

Эй кўнгул, фиғонингдин
тийрадур фалак қасри,
Бу бинони вайрон қил, ишқ
уйини обод эт.
Даҳр кештзорида бир
шарору юз хирман,
Куйдурурға оламни барқи
ишқ бунёд эт.

Нодиранинг мутасаввуф сийратида ҳақни таний бориб, тавҳид таманносига ружу қилиш, ваҳдати вужуд иштиёқида ёниш, ҳалложона мақомга интилиш яққол кўзга ташланади. Унинг:

«Аналҳақ» можаросин
айладинг фош,
Кел, эй Мансур, истиқболи
дор эт

сатрлари мансурона жўмардлик ва жасорат белгисидир. Ушбу байт бошқа бир мутасаввуф шоира Зебуннисонинг «Бигзарад аз тан саре, к-оройиши доре нашуд», яъни «дорғаки зебу оройиш бўлолмас экан, бир дорни безаёлмас экан, ундай бош танани тарк этмоғи маъқул» мазмунидаги сатрига қанчалар ҳамоҳанг жаранглайди.

Нодира шеъриятидаги маъшуқа тасвирида тасаввуф дунёқарашидаги тажалли фалсафасининг гўзал бадиий ифодаларини кузатиш мумкин:

Эй, меҳри жамолинг
оламоро,
Заррот юзингга масту
шайдо.

Ушбу байт сўфиёна ғазалнинг матлаъи. Унда тасаввуф таълимотидаги тажалли фалсафаси яққол акс этган. Тажалли эътиқодича, ошиқ шоир бевосита маъшуқ, яъни Тангри таолога мурожаат этиб, унинг оламтоб офтобдек жамоли жилваланишидан олам оройиш топгани, Коинотдаги жамики зарралар унинг юзига масту шайдо эканлигини изҳор этаётир.

Табиат манзараси ёр тасвирига бадиий замин, восита бўлиб хизмат қилади.

Ёр лаълин ёд этармен
ғунчайи хандон кўриб,
Сабзайи хат соғинурмен
боғ аро райҳон кўриб.

Бу ҳам тажалли фалсафасининг ўзига хос бадиий акси. Табиат қўйнидаги ҳар бир гўзаллик илоҳий маъшуқ жамолининг акси-тажаллиси сифатида талқин этилади. Гўёки, боғ — манзурнинг мазҳари.

Кўзларим айлар юзингни
орзу
Ким, эрур кўзгуя дийдор
эҳтиёж.

Нодира назмида кўзнинг Оллоҳ жамоли, нури жилваланувчи мазҳаргоҳ кўзгу янглиғ тимсоллаштирилган бундай талқини ҳам кўп учрайди.

Нодира шеъриятида тасаввуфнинг Яссавий, Баҳовуддин Нақшбандий, Машраб (? — Таҳ.) йўналишлари уйғун ва мужассам тарзда акс этган. Унда дунё муҳаббати, дунёпарастлик раддиясининг, дунёни яссавиёна идрок этишнинг бадиий намуналарини учратиш мумкин:

Кел, даҳрни имтиҳон этиб
кет,
Сайри чамани жаҳон этиб
кет...
Эй ашк, кўзимни
мактабидин
Ҳайрат сабақин равон этиб
кет...
Мақсад на эди, жаҳона
келдинг,
Кайфиятини баён этиб кет.
Фош этма улусқа ишқ
сиррин,
Кўнгулда ани ниҳон этиб
кет.

Яссавиёна теран фалсафа билан йўғрилган худди шу парчанинг охирги байтида нақшбандийликдаги ҳақиқий муҳаббат кўнгилда пинҳон тутилмоғи, Навоий таъбири билан айтганда, «Ботинда ҳақ бирла бўлмоқ» ғояси ажойиб акс этган. Мана бу байтда эса меҳр, аввало, кўнгилда бўлиши лозимлиги ғоясининг бошқача бадиий аксини кўрамиз:

Бўлмаса меҳр кўнгулда,
не осиғ
Манзилинг Ясриб ўла
ё Батҳо.

Нақшбандийликда Оллоҳ нури муҳаббатини кўз ва кўнгилда нақшламоқ фалсафаси ҳам борки, бу қуйидаги байтда яққол ифодасини топган.

Тўтиёдур манга нақши
қадаминг
Ки, кўзим ойинаси топти
жило.

Умуман, Нодиранинг нақшбандийликка ихлос ва муҳаббатини унинг бутун ҳаёти, фаолияти, ижодиёти «Дил ба ёру даст ба кор» («Кўнгил ёрда, қўл меҳнатда») фалсафасига асосланганини ҳам тасдиқлаши мумкин.

Нодира назмидаги машрабона руҳ, айниқса унинг қаландар васфида битилган ғазалларида аён кўринади:

Ҳарифи соғару саҳбо
қаландар,
Муҳаббат қўйида шайдо
қаландар.
Худодин ўзга йўқтур
такягоҳи,
Жунун иқлимида якто
қаландар...

Ғазалнинг дастлабки икки байти қаландар сийратига таърифдан иборат. Унда шоира қаландарнинг кимлиги, унинг дунёқараши, муҳаббатга муносабати қандайлигини васф этади. Ундан қаландар муҳаббат иқлимининг пешвоси, ёлғиз Оллоҳ паноҳи ва дийдорига умидвор сиймо эканлиги англашилади. Нодиранинг бундай ғазалларида қаландарнинг дунёга сўфиёна нуқтаи назари яққол ифодаланган.

Ики дунё матои бўлса қўлда,
Қилур бир «ҳу» ила савдо
қаландар.

Қаландар шу қадар Худога берилган, Худо йўлида таваккалчи зот бўларканки, Тангрини бир марта ёд этишни икки дунё давлатига алишмас экан. Яна бир ғазалда қаландар мақоми ажойиб мадҳ этилган:

Меҳри худо рафиқи, ҳақ
ёди ошиноси,
Дунё муҳаббатидин
бегонадур қаландар.

Дунёпарастликдан, мол-дунёга ҳирс қўйиш туйғуларидан буткул бегона бир сиймо тасвирланаётирки, у Машраб ғазалларида «Мен» қиёфасида кўринувчи лирик қаҳрамонга жуда-жуда монанд. Эҳтимол, у қаландарларнинг умумлашма тимсоли даражасида тугал тасвирлангани учун ҳам Машраб қиёфасидек жонли гавдалангандир.

Мана бу байт Нодирабегим салтанати қаландарлар қадамжоси ҳам бўлганлигига бир далилдир:

Эй Комила, эшитса ногоҳ
бу сўзумни,
Юз чарх уруб жунундин
айлонадур қаландар.

Ушбу байтдан Нодира саройида чарх уриб зикри самоъ қилаётган қаландарнинг жонли сувратини кўз олдимизга келади. Бундай сатрлар Нодира ҳаётда қаландарлар сулукига қанчалар яқин бўлганидан далолатдир. **Биз қаландар деганда, фақат эркак кишинигина тушуниб ўрганганмиз. Аёл кишини қаландар қиёфасида тасаввур этолмаймиз.** Аммо, шундай далиллар ҳам борки, улар қаландарлик сулукига мойил, қаландарни муҳаббат билан куйлаган шоира ўзини маънан шу сулукка мансуб деб ҳисобламаганмикин, деган фикр уйғотади:

Тилармен, Комила, Тангри
ризосин
Ки, эрмас толиби дунё
қаландар.

Ҳаркалай, Нодира қаландарликни ҳам ўз ичига олган тасаввуфга тегишли мутасаввуф солик сиймо эди.

Хуллас, Нодира шеъриятидан ислом ва тасаввуф дунёқарашининг ҳаётбахш, донишманд заковати уфуриб туради. Келажакда Нодира назми бадииятини исломий маданият асослари, тасаввуфий тимсоллар тизими воситасида тадқиқ этиш яхши натижалар бериши табиий.

Нусратулло ЖУМАХЎЖА,
ЎзФА Алишер Навоий номидаги Адабиёт илмгоҳининг катта илмий ходими.

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ

Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), К.ЖУМАНИЁЗОВ, З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (масъул котиб), С.РУСТАМОВ.

Таъсис этувчи:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 феврaлдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар – 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими – 32-57-93; ижодкор ёшлар – 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик – 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш – 32-53-98; тижорат – 32-58-48; қабулхона – 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00130. Буюртма Г — 336. 62462 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 20.00 да. 1 2 3 4 5 6